

16120.

DE
**ARTIS MEDICAE IN
GRAECIA STATU
HODIERNO.**

DISSERTATIO INAUGURALIS,

QUAM

CONSENSU ATQUE AUCTORITATE
AMPLISSIMI MEDICORUM ORDINIS

IN

UNIVERSITATE CAESAREA LITTERARUM

DORPATENSI

AD GRADUM

DOCTORIS MEDICINAE

ADIPISCENDUM

SCRIPSIT

CAROLUS GUSTAVUS THRAEMER,

E MEDICIS PRIMORIBUS CLASSIS RUSSICAE, ST. STANISLAE

ORDINIS CLASSIS QUARTAE EQUES.

DORPATI LIVONORUM.

TYPIS J. C. SCHUENMANNI,

TYPOGRAPHI ACADEMICI.

MDCCCXXXVI.

IMPRIMATUR

haec dissertatio, ea tamen conditione, ut, simulac typis fuerit excusa, quinque ejus exempla collegio libris explorandis constituto tradantur.

Dorpati Liv. d. VII. m. Aprilis a. 1836.

Dr. P. U. WALTER,
O. m. b. t. Decanus.

Viro excellentissimo

Petro Ricordio,

propraefecto Caesareae classis Russicae, equiti ordinum
St. Annae primae classis, St. Georgii quartae classis,
St. Vladimiri secundae classis, etc. etc.

libertatis Graecae patrono,

consecravit

venerabundus

Carolus Gustavus Thraemerus.

D 17379

Praefatio.

Artes et litterae nunquam excellere potuerunt in terra, ubi non leges, sed arbitrium et tyrannis valebant. Quocunque despotia vim suam extenderat, ibi omnis evanuit cultura, libertatis privata lumine; animus hominum demersus est in soporem morti similem; nulla virtus semet explicare potuit ad libere agendum. Quae sors Graeciam quoque tetigit, vera artium litterarum-

que incunabula. Perdita eius libertate hac et ipsae solum paternum sensim fugiebant, donec cum dominatione Turcica caliginosa in eam prorupit nox barbariae. Tantum furor fanaticus et superstitio crassissima, ex parte duae res hereditariae priorum temporum, alas validas vibrabant usque ad hodiernum diem vim suam perniciosam exerentes. Quum maiori reliquae Europae parti intelligentiae sol splendidissimus illuxisset, culturaeque plantam iucundissimos gestaret flores ac fruges, Graecia in sterili mansit torpedine, in quam prolapsa erat. Sed quantumvis omnes daemones hostiles adversus quamque culturae recurrectionem in Graecia coniurassent, tamen Helladis seri nepotes a patribus hereditate

acceptam nec unquam prorsus extinctam libertatis scintillam secreto in pectore servare sciverunt. Interiectis temporis spatiis emicuit illa ex cineribus, violentam manum ferream, quae graviter premens tyrannidis iugum super cervicem eorum tenebat constringebatque libertatem vinculis, consumptura. Flamma quidem effervescens sane sanguine semper opprimebatur, sed scintilla sacra nunquam prorsus suffocari potuit. Usque ad ann. MDCCCXXVII Graeci per duo triennia rursus vitam mortemque periclitantes impari occupati erant certamine, quod postremum etiam non tantum libertatem eorum, sed nomen quoque ex gentium numero delere minitabatur. Nicolaus vero, generosus Russiae humanusque Impe-

rator, classis suae partem misit, accessit Anglica et Francica, ac tyrannidis pugna ad Pylum in aeternum memorabili fracta est. Iam Graecia sui iuris facta praeclare, tamquam phoenix avis, e cineribus suis emersit, et libertas eius in dies corroborabatur. Quae simulac certo pede per fortes Heladis montes saxosos incedet, sane etiam mox aurora melioris temporis artibus et litteris illucescet. Quum igitur Graecia nunc quasi in crisi sua versetur, periculum hocce depingendi artis medicae statum in ea fortasse quodammodo non tantum ad aestimandum universum culturae statum terrae istius utile sit, sed significare possit etiam nonnulla gravia iis ingeniis acrioribus, quae iam nunc inter Graeciae incolas se-

rio excellunt studio cives monendi de necessitate quum omnino propagandae inter se culturae caeterarum terrarum bene institutarum, tum praecipue veteris notionis medicinae. Quodsi scriptum meum, praesertim quod ad hoc posterius attinet, vel minimam praebeat utilitatem, operam meam affatim praemii tulisse duco. Ut vero recte iudicari possit de eo, necessarium mihi videtur annotare, observationes meas animadversionesque initium cepisse anno MDCCCXXVIII, quo Graeciae solum classicum primum pede tetigi, finem paullo post Othonis regis adventum, id est, medio fere anno MDCCCXXXIII, quo tandem anno terram illam reliqui. Eo ex tempore nonnulla fortasse iam aliter constituta sunt.

Denique moneo, post reditum in patriam me apud bibliopolas prostare vidisse Oppenheimii Doctoris scriptum, quo simili de re agitur, atque hoc meo, et in quo plura mihi iucundum erat reperire, quae confirmant a me prolata.

Quamquam Graecia novissimis temporibus rursus inter excultiores civitates sui iuris locum sibi vindicavit, et multa iam facta institutaque sunt, ut incolae aliquando, dummodo tempora faveant, maiorem animorum culturam sibi conciliare possint, medicina tamen adhuc adeo neglecta est, ut fere contendere possimus, terram miseram hoc respectu hucusque etiam perus se habere, quam illo tempore, quo quidem vix prima huius artis fundamenta iacta erant, sed simul neque tot tamque complicati morbi, quam nunc, repériebantur, neque superstitio, arrogantia, opiniones pravae atque iactatio circulatoria ubique tam mala et noxia sedulitate ac diligentia hanc artem corrumpabant atque inquinabant.

Quum vero nihilo minus hae criminationes fortasse aliqua ex parte iusto graviores ac parum verae videri possint, iam, ut ea, quae edixi, accuratius illustrem et demonstrum, hodiernum medicinae in Graecia statum exponere ac describere conabor.

Quaecunque durante bello ultimo, quo Graecia libertatem recuperavit, et serius ad diem hodiernum usque parim alienigenarum auxilio, partim studio paucorum Graecorum cives suos vere amantium ad physicam Graeciae incolarum salutem adjuvandam facta sunt, aut momentanea fuerunt, adeo cum iis, quae optima inde sequebantur, aut proposito non responderunt, aut, rebus externis, vel singulorum studio suae utilitatis suique commodi infeste agentibus, etiam contraria fuerunt optimis consiliis. Quin etiam ex quo, Turcarum iugo abiecto, in diversis institutorum et administrationis reipublicae partibus eae viae initae sunt, quibus reliquae Europae civitates in eum pervenerunt statum, in quo nunc versantur, medicina, quatenus rempublicam spectat, in universum parum respecta est. Quamquam enim nonnullis medicis, ut eos, qui reipublicae serviunt, aegrotantes curent, merces publica datur, ut medicis copiarum regularium, et quamquam nosocomia et aedificia ad recipiendos advenas ex regionibus morbo aliquo contagioso affectis instituta sunt, tamen partim infortunium, quo terra adhuc premitur, partim eiusmodi rerum omnium contemptus, quem muneribus publicis maioribus fungentes prae se ferunt, efficiunt, ut quae facta et instituta sunt, nomen tantum gerant, nequaquam vero utilitatem, quam debent, generis humani saluti praestent, atque, si totam civitatem species, minoris momenti sint, quam ut in universum medicinae in Graecia status nunc multo melior, quam antea, esse possit. Itaque omnino hic fere idem adhuc est in Graecia, atque in

reliquis terris Graecoturcicis et Asia minore. Immo statuere licet, cum miseris hominibus aegrotantibus nunc etiam peius agi, quam antea, propter belli vastationes indeque ortam egestatem, exceptis paucis illis urbibus, ubi mercatura reflorescens vel regni sedes civium opulentiam reficere et adjuvare coeperit; etenim non solum homines desunt, qui medici officia in se suscipere possint, sed etiam erronei et circulatores, medici nomen nullo iure sibi tribuentes, populum credulum pecunia ultima, quae ipsi relicta est, bona valetudine, quin vita ipsa privant.

Caeterum nulla est Europae terra, in qua, sicuti in omnibus imperii Turcici provinciis, quicumque nominatur medicus, pluris aestimetur, quam in Graecia; idque vel inde intelligitur, quod hucusque tantummodo comites et medici excellentes (*ἱερότατοι*) appellantur. Existimationis huius causa non tam fides pia esse videtur, quam magna eorum, qui medici nomen sibi sumunt, iactatio circulatoria atque populi ignorantia, quum, ut in proverbio est, inter caecos etiam unoculus regnet. Nam etiamsi certe hic quoque dicere possimus, nullam regulam esse sine exceptione, tamen affirmare posse mihi videor, plures in Graecia esse medicos, qualis Langrado ille fuit, quem le Sagius finxit, quam in ulla alia Europae terra, quoniam hic in universum, si reliqua Europa excultior compareretur, quaevis scientia, quaevis ars, quodvis opificium, quivis quaestus adhuc in infimo gradu perfectionis moretur.

Fundamenta quidem ad cognoscendam hanc

imperfectam litterarum artiumque in Graecia conditionem iacta sunt, sed ut in reliquis disciplinis, sic in medicina quoque arrogantia, opinionones praeiudicatae, superstitio et aviditas, quominus progressus fiant, impediunt, donec administratores civitatis ipsi ad salutem miserorum aegrotantium respicientes vitiosae medicinae conditioni emendandae operam strenue dederint.

Ad probanda ea, quae hic in universum Aesculapii sacerdotibus, ut ita dicam, obieci-
mus, eos iam paullo accuratius contemplabimur.

Pauci tantum sunt illi, qui in terris exteris artem medendi vere didicerunt, ideoque suo iure medici nuncupantur; etenim quamquam in maioribus Germaniae, Francogalliae, Italiae litterarum universitatibus semper aliquot medicinae studiosi nationis Graecae commorantur (1), isti

- 1) Haud raro accidebat, ut adeo iuvenes ordinum superiorum saepe maximo cum studio medicinae addiscendae operam navarent. Cuius rei causa praecipua in eo quaerenda est, quod, ut iam monuimus, medicorum ordo iam apud Turcas, quam apud Graecos, hucusque auctoritate plurimum valuit. — Quamdiu Graecia Turcarum imperio subiecta fuit, medici munera vel honores maioria momenti appetentes semper exspectare poterant, fore, ut aliis competitoribus praeferrentur. Tempora vero mutant mores; nam nunc res se iam aliter habent, neque unum quidem exemplum mihi notum est, ex quo appareat, nunc viro eius-

tamen hucusque minime Graeciae vires cognitionesque suas dicaverunt, quum in urbibus mercatura florentibus extra patriam sitis praxin artis suae magis quaestuosam et minus periculosam exspectare possent. Quoniam tempora calamitosa, quibus Graecia fere hucusque vexabatur, parum spei iis dederunt, fore, ut in patria, quae ad vitam sustentandam et ornandam sibi necessaria essent, artem suam exercentes sibi compararent, novissimo quoque tempore perpauci tantum in nonnullis Graeciae locis considerunt (2).

modi cognitiones, quas sedulo sibi collegit, adhibendi occasionem datam esse. Capodistrias, praeses Graeciae defunctus, expertus id ipse fuit; nam Ticini honores Doctoris medicinae sibi comparaverat. Quum ne hic quidem vir, qui permulta vitia ista, quibus medicina in Graecia laborabat, suo iudicio cognoscere et aestimare poterat, et per quatuor fere annos Graeciam regebat, quidquam ad statum medicinae in Graecia emendandum efficere potuerit, inde certe satis patet, quam insuperabilia impedimenta hic in universum oppugnanda sint.

- 2) Glarakius et Deskuflus Doctores digni sunt, qui hic nominatim laudentur. Ambo simul etiam chirurgiae et artis obstetriciae peritissimi erant. Prioris in insula Chio nati praeclara indoles populares ipsius permoverat, ut eum publicis scriptibus plures Germaniae et Francogalliae universitates litterarum frequentare iuberent, ut aliquan-

Itaque medendi negotium relictum est partim paucis medicis peregrinis, qui Philhellenes populo misero vires et studia sua dicaverunt, ut physica eius mala lenirent; partim cuidam generi medicorum, qui permoti mercede larga, quae ex arte medica exercenda prioribus temporibus in Graecia fortasse capiebatur, et adhuc, praesertim in locis Turcicis, capitur, duos annos vel ad summum duos annos et dimidium litterarum universitatem aliquam Italiae frequentaverunt, diploma (3) Doctoris medicinae sibi comparaverunt,

do auctor instituti medicochirurgici, quod in hac insula condere tunc constituerant, civibus suis prodesset. Quum tamen ultimo bello libertatis recuperandae causa suscepto Chios sub Turcarum ditionem redacta esset, hoc consilium irritum factum est. Ille ipse tandem deserta medicina, cui proprie se devoverat, a. MDCCCXXI summam rerum navalium administrationem suscepit. Alter, ex insula Teno oriundus, Parisiis eruditus fuit. Aliquamdiu munere publico fungens patriae suae prodesse studuit, sed proh dolor calumniis et vexationibus eorum, quorum imperio ipsi parendum erat, adeo infestabatur, ut mox a rebus publicis omnino recederet, et nunc medicus privatus tantum civibus suis in insula Teno cognitionibus certe praeclaris utilem se praebeat. Maxime vero dolendum est, quod hic vir ipse sibi parum confidit.

3) An rite necne, in eam rem nunquam inquireba-

atque aliquo loco, ubi se victum quotidianum sibi conciliaturos esse speraverant, therapiam exercere inceperunt. Chirurgia et ars obstetricia, quas exercentes regulas certiores sequi et contemplationi plus tribuere deberent, propter causas, quae divinari possunt, plerumque iis ignotae sunt. Paullatim quidem in medicina, quae interna dicitur, aliquam exercitationem, interdum etiam nonnullas cognitiones practicas, quatenus damno demum edocentur, sibi acquirunt; sed quum cognitionibus admodum mancis et imperfectis instructi sint, illarum augendarum studio et occasione plerumque careant, libenter in verba magistri iurent, ut iustis et suf-

tur. Ad cognitionem meam perlatum est, ausos esse eiusmodi homunciones alienis adeo plumis se ornare. Quidam diploma sibi ab alio medico, qui ex aliquot annis praxi renuntiaverat, mercede comparaverat, non adhibita cautione, ut simul nomen illius gereret. Alius quidam mihi aliquando dissertationem suam donavit, quae, comprehenso ibi involucro, non plus octo folia octonaria implebat: duobus foliis inscriptionem libelli exhibentibus, uno dedicationem magnis Manibus praesentante, duobus praefationem offerentibus, uno argumento ostendente, duo tantum folia ipsi commentationi relicta erant. Quod autem omnium maxime mirandum mihi videbatur, non rem medicam tractabat, sed etymologicam quaestionem de nomine urbis patriae suae instituebat.

ficientibus rationibus argumentisque destituti saltem aliquem opinionum suarum et agendi rationis auctorem afferre possint, praeterea ea, quae dedicerunt, in Graecia, ut saepe disertis verbis in ipsorum diplomatibus scriptum est, non solum sufficere, sed magni etiam momenti esse arbitrentur, quoniam se cognitionibus suis supra multitudinem omnino rudem longe elatos vident, mox veri evadunt circulatores vanique doctrinae ostentatores, qui ipsi quidem vivere volunt, neque vero semper alios vivere sinunt. Pauci eorum adhuc faciebant exceptionem, qui eo pluris aestimandi sunt, quum hic nihil facilius sit, quam ab recta via aberrare (4).

Non minus arrogantiae, sed plus ignorantiae alii proprium est medicorum generi, quod tota Graecia, ut in Turcia, haud rarum est, panlatim tamen, quam spem alere licet, ex libera illius terrae parte evanescet. Jam administrante rempublicam I. Capodistria tales homines examen subire cogeantur, ut aut in ordi-

-
- 4) Inter tam multos istius generis homines duos tantum cognoscendi mihi se obtulit occasio, qui vere intelligebant, quam Ticini biennio nacti essent scientiam, eam, quamvis pulchre de ipsis sonarent diplomata, minime sufficere, quique tum propria diligentia tum eruditorum medicorum peregrinorum usu, quos in omnibus casibus dubiis consulere solebant, usque semet excolere studebant. Caeterum paene etiam existimarim, hos duos solos eiusmodi exceptionem fecisse.

nem priorum, qui medici studiati vocabantur, transferrentur, aut, si fieri posset, exterminarentur, nixusque eorum vesani reprimerentur. Nec tamen satis severe in exsequenda ista lege agi videbatur (5).

Sunt illi meri empirici, qui artem medicam sola praxi didicerunt. Hi, imprimis filii vel alii medicorum propinqui, inde a quarto decimo usque ad sexum decimum aetatis annum eadem ratione institutum medicum ad aegroti lectum sequuntur, nonnullas enuntiationes ex Italico et Graeco compositas discunt, quaedam symptomata cognita oppugnare docentur, domi medicamina praescripta parant (6) et ita materiam medicam discunt, unam alteramve fortasse legunt Neograecam interpretationem alicuius scriptoris obsoleti de therapia, ac tunc curare incipiunt, quemadmodum seniores curabant, venas secant, medicamenta dant purgantia,

-
- 5) Post adventum Othonis regis denuo consilia captabantur ad terram his vampyris purgandam.
- 6) Quatenus igitur tantum symptomata norunt eaque sola aggrediuntur et medicamina praescripta ipsi parant, externa specie prorsus ita agunt, ut homoeopathiae cultores. Attamen doses eorum non a millionibus ad decilliones grani partium procedunt, sed plerumque in contrarium ita excedunt, ut curationes eorum non medicospirituales sint, sed medicomateriales sive verae curationes equariae quae dicuntur.

corticem Peruvianum et nunc tantum chininum etc., etiam non minus excellentes sunt, quam quivis alius. Exigua aut prorsus deficiens occasio comparandi sibi veras cognitiones, perfecta ignoratio litterarum, simul vero interna persuasio, se scientia sua superbire posse, efficiunt, ut disciplinae auxiliares et secundariae artis medicae plane iis ignotae sint. Saepe etiam suo iudicio chirurgi sunt, id est, vulneribus variis balsamis (7) et emplastris obligandis ope-

-
- 7) Anno MDCCCXXXI aegrotus, qui a tali excellenti male tractatus erat, ad me ductus est, qui post altercationem vehementem ab alio milite (nam ipse quoque miles erat) cultri ictum in ventrem, dextrorsum super regionem umbilicalem, acceperat. Qui aegrotus haud dubie conservari potuisset, nisi vir excellens, priusquam ad me translatus erat, festinantius partes per satis angustum vulnus prolapsas reseguisset et per vulnus balsamum instillasset. Nam sectio, quam solam per commorationem meam in Graecia sex paene annorum in Graeco mihi licuit instituere, minime primam vulnerationem per se letalem esse monstravit, quum ea ne unum quidem organorum in cavo abdominali sitorum laesum esset. Defecit tantum satis magna pars omenti, quae incaute resecta profluvium sanguinis internum inducere debuit. Quatuor horis post vulnerationem mors insecuta est, et iam eximia inflammationis vestigia in interno cavo abdominis apparebant, quae denuo simplex sequela applicationis balsami ali-

ram dant, sciunt quodammodo tractare genus quoddam cultelli et specilli, et extrahunt vel potius evellunt etiam dentes.

Maiores autem operationes fere tantum Rumeliotis, qui dicuntur, et Albanensibus relinquuntur, qui, eadem ratione instituti, in bellis aliquam facilitatem in artificiis chirurgicis nanciscuntur, et postea nonnullis operationum nostrarum gravissimis operam navant, nec sine felici interdum successu. Quaedam de his etiam inferius dicentur.

Non exigua hominum aestimatione gaudent ex his empiricis, quemadmodum eos modo descripsimus, imprimis vetulae, obstetrices, sagae, mulieres miracula edentes. Illae, quae aetate sunt provectiores, ideoque plures sibi collegerunt experientias, plerumque sibi conciliant nomen medicae (*ιατρούσα*). Ingenua quadam im-

cuius maxime irritantis esse videbatur. Corpus delicti in manibus habui, cuspis eius satis obtusa erat et vel ideo totam partem omenti resequare non potuit, fortasse id ne laedere quidem; caeterum cuspis etiam mognopere ad alteram partem inflexa erat. Merito igitur sumere licet, ante excellentem attentionem chirurgicam nullamduam arteriam omenti laesam fuisse, neque internam sanguinis amissionem locum habere potuisse. Levem fortasse tantum inflammationem, reposito omento prolapso, gravior actio antiphlogistica certe praecavisset, quum nunc hic casus pro vera intermissione chirurgica habendus sit.

prudencia hae quoque ad morbos sanandos ae idoneas esse opinantur. Praecipue occupantur illae tractatione omnium morborum arcanorum, tam muliebris quam virilis sexus, sicut illae quoque ad motionem abortuum prae caeteris advocantur, quod praecipuum praxis earum genus est, in qua non tantum plerumque utuntur singularibus compositionibus et officinalium et non officinalium medicamentorum, sed exserunt etiam vim in credulos aegrotos amuletis, incantationis formulis aliisque eius generis rebus; nam credulitas et superstitio iis apud homines viliores obsorvantiam fiduciamque comparat.

Denique sunt etiam, imprimis Iudaei ex Turcia Asiatica, similes nostris porcorum castratoribus et institoribus, qui cum variis oleis aethereis, ut herb. menth., meliss., rorismar.; fol. laur.; flor. rosar., iasmin., aurantior. etc.; balsamis tam artificiosis quam naturalibus, ut bala. Mecc., Peruvian. etc., per terram vagantur, eaque contra passionem colicas, vermes aliosque morbos commendant. Non multum tamen nocerent, quum applicatio horum medicamentorum maxime sit externa, nisi simul variae compositionis pilulas, electuaria et pulveres secum portarent et contra quodvis morbi genus vendiderent.

Quod igitur ad hos attinet, propolas et medicas, quae dicuntur, qui non minus curationibus operam dant, quam caeteri artis sanandi cultores, sane in medicorum numerum non sunt referendi. Quum tamen non exiguum habeant vim ad humiliorem et ad medium quoque Graeciae habitatorum ordinem, non omnino silentio

praetereundi videbantur; nam isti veri sunt fundatores et executores artis medicae popularis, quae dicitur, et omnium errorum vulgarium fautores existimandi, appropinquantque in arte exercenda degeneri litteratorum medicorum classi. Quam difficile est brevi tempore omnes eorum actiones cognoscere, quum in omni protervitate pudor tamen quidam et continentia adversus peritorem medicum exterum eos comprehendat, tam magna et gravis eorum est insania.

Quamvis male ab eiusmodi adiutoribus laboranti hominum generi consulatur, augeatur tamen malum eo, quod alius etiam generis homines medici munus sibi arrogant. Quo pertinent non soli pharmacopolae sive potius qui propter aliquot medicamenta, quae forte possident, eo se nomine appellant, sed etiam quicumque occasionem habuerunt nonnullas medicas vel pharmaceuticas enuntiationes technicas audiendi, nonnulla medicamenta nominare didicerunt, ac iam nullo commodiore modo vitam sustentare sciunt, quam dando consilio in rebus medicis et adhibendis medicaminibus. (8)

-
- 8) Sic aliquo tempore ante oppidum haud minimum, Calauria, talem vidit pharmacopolam, qui se eo ordine dignum esse putabat, postquam, mortuo medico quodam peregrino, cuius fuerat servus, medicamentorum copiola ab hoc relicta potius erat, simul demini defuncti partes in se transferens. Filius eius quindecim annorum, quem in-

Huc perniciosae colluviei, quae merito et immerito medici nomen gerit, pharmaciae quoque status respondet. Pauca tantum sunt loca maiora, quae propiore coniunctione cum terris hominibusque exteris tam felicia sunt, ut bene constituta pharmacopolia eruditosque et industrios pharmacopolas habeant. Quo adhuc pertinebant fortasse tantum Nauplia, Patrae, Hydreia, Syros. Sed eo peius hac in re consultum est oppidulis aliisque locis ab urbibus remotis. Quemadmodum cuique licitum erat medicinam exercere, ita etiam quicumque medicamentorum copiam possidet, pro pharmacopola semet venditare potest, tabernamque suam pyxidibus, lagenis, cistis instructam aperire, modo collegio disciplinam publicam curanti tributum, quod constitutum est, pendat.

Usitatissimae herbae, radices, cortex Peruvianus, atque imprimis chininum, salia neutralia, medicamenta purgantia, nonnullae aquae aromaticae, extracta, praeparata antimonialia et mercurialia, ex narcoticis imprimis opium et theriaca, abolitae compositiones tincturarum et electuorum, nonnulla unguenta, emplastra et

tra unius anni spatium eo perduxit, ut iam pharmacopolio ipsius, quod dicebatur, praeesse posset, mox ei tantum levavit munus, ut soli praxi vacare posset. Quam et ipsam proles spei plena brevi totam suscepisset, nisi imperium Othonis regis huiusmodi conatibus viam intercludere coepisset.

similia plerumque praecipua et unica sunt medicamenta spezeriae, quam vocant.

Saepe pharmacopola, quod idem in alios quoque valet quaestus, tabernam cum alio caupone vel opifice communem habet, ita ut interdum hinc caseus et olivae, illinc arsenicum, chininum, crem. tart. etc. vendantur. Interdum socius est sartor, et tamquam scurra homines allicit.

Eodem modo res se habet de scientia conscientiaeque pharmacopolae. Non tantum enormi pretio misero aegroti, qui medicina eius indiget, hanc ille vendit (9), sed concedit sibi etiam varias mutationes in medici praescriptis, tum quod melius rem se scire opinatur (nam semper de aegroti statu notitiam nancisci studet) ac tunc suo arbitrio agit, tum quod medicamento praescripto nonnisi minore copia obvio vel prorsus deficiente, dosin minuire vel aliud quidpiam, aut saporem aut effectum aut nomen illi simile, in locum eius substituere non dubitat (10). Consentaneum est, non multa eum

- 9) Ammon. muriat. dr. ij 1 rbl. 90 cop.; tart. emet. gr. j in $\frac{3}{4}$ aquae solutum 65 cop.; aq. leu. ceras. dr. j 2 rbl. 40 cop.; ol. amygdalar. $\frac{3}{4}$ 2 rbl. 10 cop.; chinin. sulph. gr. xvijj 5 rbl. 70 cop.

- 10) Anno MDCCCXXVIII Naupliae primus habitus pharmacopola per aliquod tempus vendebat extr. dulcam. et succ. liquir. pro uno eodemque, proba sciens, dulce Graece dici γλυκύν (glycythiza).

vendere; unde medicamina eius saepe vetusta corruptaque, simul vero ratio ingentia eorum pretia excusandi; nam saepe hic quoque illud obtentui sumitur: quo vetustius, eo melius, ideoque etiam eo carius.

Clavis ordinaria promptae facultatis in pharmacía tractanda vetus formularum medicarum liber Italicus est, interdum per plures iam hominum aetates hereditate acceptus, quod praecipuum filio a patre legatum in omnibus casibus gravioribus tamquam liber Sibyllinus evolvitur.

Quodsi possessor ejus praxi quoque medicae operam det, id quod fere sine exceptione fiebat, plerumque illud ad libitum usurpatur, prout casus fert.

Quae quum ita sint, veri medici, quantum fieri potest, hac via aegrotis suis necessaria medicamenta procurare evitant, atque ipsi ea dispensant, ut omnes eventus periculosos effugiant. Plerique tamen aliis rationibus inducuntur ad istud faciendum, vel lucri studio, ut medicamenta sua ignota magno adhibeant, vel celando curandi modo (siquidem ita fas est dicere), vel etiam ignorantia, qua impediuntur, quominus praescriptum litteris tradant.

Si igitur curationis muneri deditus phar-

Itaque $1\frac{1}{2}$ $\frac{3}{4}$ extr. dulcam. pro succo liquir. insp. tamquam corrigens in mixturam pervenit, quod tamen nihil nocebat, quum felici casu extr. dulcam. ejus aequè corruptum esset, ut caetera omnia.

macopola ratione illa iniuriam inferat medico, hic contra pharmaceutica praxi damnum resarcit, quumque multis in casibus alter altero indigeat, ea re commercium inter ipsos minime turbatur.

Ut perfecte omnes enumerentur personae ad medicinam practicam pertinentes, denique etiam tonsores commemorandi sunt. Ut in multis aliis terris, hic quoque occupantur illi barbis crinibusque tundendis, venis secandis et scarificando, et hic praecipue etiam hirudinibus clysteribusque applicandis, capitibus lavandis, et maxime etiam dentibus evellendis. Omnino externa corporis purgatio praecipuum eorum est munus, verumtamen etiam leviores curationes sibi permittunt medicamentis purgativis gratis (11); et sic etiam satis frequenter internam corporis purgationem suscipiunt. Quodsi in propriis muneribus suis aequiescere desinentes iam intestino-

-
- 11) Per duorum annorum commorationem Calauriae annis MDCCXXXI—MDCCCXXXIII plures mihi tales se obtulerunt casus, ubi vehementissimae ventriculi intestinorumque inflammationes tali catharticonum acceptorum applicatione exortae erant. Maximum nomen hac in re sibi conciliaverat famosa compositio le Roixii in tribus suis gradationibus. Licet tam multae essent experientiae tristes, quae postremum vel maxime imperito perspicuae fieri debebant, tamen quae fere in domo lagenula reperiebatur perniciosae huius mixturae.

rum purgationes exsequi incipiant, optima apparet spes, fore, ut post quadriennii quinquenniive cursum tonsorium altiores cognitiones medicas sibi vindicent, ubi tum pristinum opificium prorsus deserentes in medicorum empiricorum ordinem transeant. Quodsi vero chirurgiae tantum operam navent (suas sequentes ideas), plerumque ad Rumeliotas se convertunt.

Ex omnibus his, quae exposuimus, facile patet, quam male comparata sit medicina practica. Sed magis etiam miserandus apparet aegrotorum status, si omnino reputas, quam difficile sit vero medico, solanti adiutori ad lectum aegroti, vim suam libere exserere. Putares, hic efficientiam viri hominum amantis nullis circumscriptam esse finibus, omniaque commoda ad eius parata esse usum, quae ei in altiore eruditionis gradu posito voluntarie universeque tribuenda essent. Verum enim vero etiamsi hic illic conatus eius agnoscantur, plerumque tamen ipsius eius est conscientia, in qua sufficiens reperiatur praemium, si super collegarum suorum vilem turbam evehi studet.

Dolendum sane est, paucos (12) tantum esse

- 12) Exterorum Zuccarinus Dr., Monaco oriundus, Ed. Bormannus et Treiberus Doctores soli digni sunt, qui hic commemorentur. Hi omnes praestantissimi, peritia excellentes sunt medici, Philhellonesque iam pluribus ante annis in terram immigrarunt. Primus eorum per plures annos copiarum medicus erat superioris ordinis. Eius

hos, qui impigri perduraverunt, longumque per tempus etiam impediatur Graecia, quominus ipsa tales sibi effingat, et Graeci medici in exteris terris formati (13), quales tamquam medici esse debent, diu etiam pium desiderium manebunt.

erat meritum, quod iam J. Capodistria praesidente iis quidem, qui apud copias munus medicum quaerebant, examen subeundum erat. Attamen vexatio et nequitia, quae vel huic viro semper industrio nusquam non occurrebant, eum quoque ad Graeciam relinquendam anno MDCCCXXXI adduxerunt, idque cum magno huius terrae detrimento. Reversus autem ille ex Othonis regis adventu priorem locum denuo ingressus est, ac si quid ad mutandum in melius medicinae statum universe, sicut maxime munus capientium medicorum, in Graecia nunc exspectandum sit vel fiat, ei soli omnia debebuntur. — Bormannus Dr., qui profundens suam ipsius rem familiarem exiguam cum maximo studio omnes vires suas in id intendebat, ut laboranti generi humano auxilium et adiumentum afferret, postquam exercitu liberatori profuerat, in classe ac postremum apud milites severioris disciplinae munere fungebatur. — Postremus illorum, Treiberus Dr., et ipse belli liberandae Graeciae causa suscepti socius fuerat, et postea nosocomio militari Naupliae praeerat, cui nunc quoque praeest.

- 13) Qui soli in terris exteris eruditi commemorari merentur, eos iam supra annot. 2 indicavi.

Peregrini veri medici hic minus experientur incitationis parumque iis compensatur desideranda patria erudita, et exemplum eorum, qui juvenili studio iam pluribus ex annis scientiam suam practice adhibere tentabant, sane magis deterret, quam invitat ad imitandum.

Quod enuntiatum ut probetur, minime necessarium est respicere universam vivendi rationem peregrini alicuius eruditi in nova nunc demum tristissimis conditionibus emergente republica, sed sufficiet specialem eiusmodi medici considerasse statum, non reputato, utrum munere fungatur ille, necne.

Si ex iis, quae adhuc dicta sunt, perspicuum est, peregrinum medicum non multum iucundi exspectare posse a Graecis, quos reperturus sit, collegis, eumque fere solum inter omnes sibi relinqui, acerbius etiam ei esse oportet, si nec regulam neque legem, neque adeo imperii gratiam sibi habet. Raro adhuc (idque tantum singulis in casibus) ex universa circulatorum malorumque artificum turba semet non solum vix protractum vidit, sed lentitudo viro- rum gravioribus muneribus fungentium in omne studium humanum salutis aegrotorum adeo manifestabatur, ut eum, quandoquidem necessario secundum constitutionem quandam, velut apud milites severioris disciplinae, medici, si qui reperirentur, adesse deberent, tantum pro onere impensas movente haberent; et pro declaranda comprobatione, quod nonnulli reperti essent, vel haec dicta audires: si nemo officia sua offerret (unde etiam neglectiois exprobratio per se abesset), non minus bene rem se habueram

esse: antehac sine medicis victum esse, et nunc quoque sine iis vivi posse (14). Sane quidem etiam recte, si illi tantum significantur medici, qui muneri suo non sunt accommodati.

Sine praesidio et incitamento ab hac parte et tamquam peregrinus semper ancipiti modo adspectus, medicus privatus semper adversus omnia pugnet necesse est impedimenta, quae offert populus omnino inscius, imperitus, maxime deditus praeconceptis opinionibus, simul mirabiliter de semet ipso sentiens et crassissima circumseptus superstitione (15), ne commemorem

14) Quae nominatim Zuccarinio Doctori significata sunt a summo rei militaris administro.

15) Superstitione, ut iam Plutarchus dicit (de superst. p. 168. ed. Francof. 1599 fol. Tom. 2.), medicus ab aegroto depellitur, et iuro addas, qualicumque vestimento induta apparuit, sepulchrum id fuisse verae et rationalis medicinae. Ita iam divus Chrysostomus frustra sui temporis superstitionem oppugnabat, nec nimium contendat, si quis dicat, eam in Graecia, quasi rem hereditariam canae antiquitatis, etiam nunc aequae valere, ut iam ante Hippocratis atque adeo Galeni tempora. Ad quod probandum nonnulla afferam exempla, quae non hoc tantum extra dubitationem ponant, sed doceant etiam, multa, quae Homeri aetate credita sint, nunc quoque credi. Habent adhuc Graeci in montibus suis et silvis aquas et fontes, adoratione consecrata, quae ἀγιάσματα appellant. Quo certis anni diebus acervatim tendunt et aquam

incommoditatem, quae prodit ex manca linguae peritia, quominus mota fiducia difficultates illae quam maxime tollantur. Diversa religio diversaeque mores et agendi ratio vel per se in turba

istam bibunt; idque adeo festum est publicum. Postea ibi aliquam rem minutam suspendunt signum recuperatae sanitatis. Talia dona etiam imaginibus afferunt sanctorum per morbi decursum a se invocatorum, eaque his agglutinant. Quae tamen non, ut antea, ex vasis vel pretiosis monetis aureis et argenteis (vid. Pausan. lib. I, c. 34. p. 131. ed. Fac. 8. Lips. 1794), vel formis membrorum, quae affecta fuerant, ex auro, argento eboreve factis, quae olim ἀνὰθήματα appellabantur (vid. Pausan. lib. X, c. 2. p. 146) constant, sed plerumque tantum ex parvis, minutissimis nummis Turcicis ex pessimo argento. Etiam nunc magi esse creduntur, qui virgines phyltra parare doceant. Etiam nunc die Solis nati aut baptizati non ita facile contagioni morborum expositi sunt. In insula Pathmo adhuc reperitur antrum rupis, in quo sanctus Ioannes apocalypsin suam scripsisse dicitur; quin ostendunt aperturam, per quam spiritus sanctus ei insusurraverit. Frustulum ex huius rupis antro sumptum contra quatuor millia morborum omnesque daemones malignos sine fallacia tutatur. Monachi Graeci adhuc frustulis his eodem modo publice quaestum faciunt, quemadmodum absolutionem peccatorum secreto vendunt.

vulgari omni scientia destituta dubitationem diffidentiamque movent, in superioribus ordinibus, quatenus animi eruditione se cedere sentiunt, invidiam atque arrogantiam.

Saepe quidem existunt rationes, ubi necessitas omnia iudicia prava seponere cogit, sed hic medicus alio modo in magis etiam iniucundum statum se transferri videt. Si notum sit, cum puris sensibus humanis ductum, tantum ut auxilium ferat, in hanc provinciam se contulisse, ab omnibus partibus saepeque maxime insanis postulationibus vexatur (16). Quum plu-

-
- 16) Quod hanc attinet ad rem, sane medici in classe Russica, quae in Archipelago morabatur, munere fungentes acerbissima experti sunt. Plerique eorum, quamvis propriis officiis satis occupati essent, tamen cuique auxilium ipsorum imploranti, non aliud quaerentes quidquam, nisi ut campus suus practicus quam latissimo pateret, libentissimo succurrebant. Quodsi quis medicus in habitaculo aegroti auxilio egentis adesset, certissimum erat, eum quatuor vel quinque horas retentum iri, ut toti viciniae, quae praesentiam medici, qui aut medicamenta de sua copia aut argentum eam in rem tribueret, sine emolumento praeterire nolebat, consilium medicamentaque impertiret. Si igitur casus erant, ubi quotidie aegrotum adire non opus videretur, multum ideo plerumque exprobrabatur medico, quod tam multas maternas, consobrinas, vicinas speratas visitationis pro-

ribus ex annis totius Europae societatem sibi conflarint et actiosa documenta eius saepe inopinata et nimis liberalia acceperint, interque semet ipsos status sui infelicis participes efficaces propriamque utilitatem negligentes agere viderint, gravius sibi ipsis tribuentes momentum quasi officium peregrini esse putant, ipsorum postulationibus satisfacere, statuentes, ea de causa illum inter ipsos versari. Pariter pauperes atque locupletes, hi fortasse minus etiam gratum animum declarantes, a medico tamquam vi in praxin deducto fere postulant, quae ne fieri quidem possunt.

Ut aegrotam videat, arteriam eius tangat, tunc vero etiam statim dicat, quo morbo laboret quamque celeriter sanari possit, saepe primum, cui satisfaciendum sit, desiderium est. Paullo copiosius aegroti examen et minus certe definiens morbi naturam iudicium iam diffidentiam movet. Ut pluribus Germaniae locis humiles homines opinantur, ex urina aegroti sola etiam morbum quoquoersus describi posse, idem hic de pulsu sentiunt; et quemadmodum illic urinam spectantes circulatores popelli credulitatem in commodum suum convertunt, ita

ximae tempore cum usitata caterva salutem quarentium aegrotorum frustra venerant expectarantque. Raro aegrotus permoveri potuit ad mittendum aliquem, qui medicinam afferret, vel, si exire posset, ad visendum medicum, cui de morbi statu necessaria referret.

hic proprii medici Graeci significante vultu morbum nomine aliquo designant vel graviditatem certa fide annuntiant, simul curandi rationem constituentes (17).

Verum etiam diagnosin eruere difficillimum est tum ob rationem modo commemoratam, tum quod pauci tantum praeterita meminerunt, quin ipsa aegroti aetas medico divinanda est, tum quod huiusmodi quaestiones, sicut de iis, quae

-
- 17) A Praxagora Coe (Olymp. CIX. 3) instituta observatione pulsus (vid. Galen. de different. puls. lib. IV. p. 42. 43. Opp. ed. Basil. fol. 1538), quae semioticae procul dubio tanti momenti est, ut nemo medicus rationalis hanc diagnosin adhibere neglecturus sit, Graeci tamen medici hodie ita abutuntur, ut vel rudis quisque opinetur, hoc unicum esse signum morborum cognoscendorum etc. Quam molesta igitur, quamque comica tamen etiam interdum Graecorum inportunitas cuique iter facienti appareat necesse est, si, ne verbum quidem pronuntiantes, porrecta lingua manuque extensa pro eo consistunt, expectantes dictum eius *καλό* aut *κακό*. Putatur enim hic quivis Francus (a Graecis quisque peregrinus *ὀφθαλμός* appellatur, et peregrini tantum itinera faciunt per Graeciam) aequae artis medicae peritus esse, quemadmodum Romani (vid. Galen. de optima secta p. 27) omnes Graecos medicos dicebant, qui venas secare, clavos exsecare, dentes evellere sciebant.

non proxima cum morbo manifesto cohaerent, supervacaneae habentur vel argumentum, peregrinum medicum multo minus eruditum esse, quam populares ipsorum gravibus vultibus, quamvis capitibus vanis.

De ordinata medicina et regimine illi tunc non tantum audiendum est iudicium propinquorum et affinium aliorumque non parva multitudine eum circumstantium (18), sed oppugnanda sunt etiam, nisi aegrotum sorti suae aut vexationibus expositurus sit, difficultates motae con-

-
- 18) Praesentium multitudo praecipue impedimento est medico in examinandis puellis aegrotis, quamquam propinquissimi earum minime vel tota congregata vicinia tum de menstruis, quam omnino de genitalium statu, si morbo affecta sint, loqui dubitant. Maxime vero talibus casibus peregrinus medicus tum demum appellatur, quum iam mors aegrotae imminet, omnesque actiones generosae variorum circumforaneorum nihil profuerunt, aut potius aegrotam ad sepulchri marginem perduxerunt. In hoc quoque casu medicus plerumque domum hominibus repletam offendit, nominatimque numerum clericorum cum sanctorum imaginibus et sufflantis ad laborantis lectum congregatorum, qui precibus caerimoniisque ecclesiasticis aegrotum conservent vel potius defungentem sollemni modo in alterum mundum prosequantur. Medicus tunc tantum appellatur, ut necessariorum conscientiam placet, quum iam sibi dicere possint, se omnia ad conservandum defunctum contulisse.

siliaque data ab hominibus medicinae peritiam affectantibus, quae es haud raro inter illos versantur.

Medicinam medicus necessario ipse dare debet, non solum propter argumenta iam supra allata, sed quod sola eius praescripta nemo sane sequetur, etiamsi ille ab omni lucri studio remotus aegroti curationi se dederit, quum pauperes locupletesque, illi necessitate, hi avaritia moti, id tamquam debitum ab eo postulent, nam alioquin auxilium eius minime desiderassent, vel quod saepissime, si vitae sustentandae rationem spectare debeat, in eam redigitur necessitatem, ut ex soluto pretio pro medicina simul laboris praemium petat. Praeterea nemini Graecorum in mentem veniet magno emere medicinam in pharmacopolio, et simul medico pro paucis lineis in chartae schedula consignatis pecuniam solvere: id duplo carius esset (19).

-
- 19) Vulgares empirici Graecorum hac sola ratione officio suo vivere possunt, nisi inferius commemorandam remunerationem vindicare sibi iis liceat. Ita populum ad credendum perducunt, se Dei gratia aegrotum tractare, et tantum pro cura medicina necessaria sibi solvi iubere. Quum vero pharmacopolia male sint comparata, medicus vero nullo modo perfectam medicamentorum copiam, sed tantum delectum secum portare queat, impedimentum ab hac parte oritur in adhibendis remediis, et sic in nonnullis casibus secundum voluntatem suam et fidem agere ei non licet.

Quodsi medicus tam felix sit, ut tantum confidentiae aegroti et circumstantium nanciscatur, ut hac in re praescriptis eius obsequi promittant, saepe novae ei exoriantur difficultates in adornandis reliquis conditionibus commodis. Cuius rei causa remotior, quae tamen per omnes vitae aetates vim suam perniciosam exercet, habendus est defectus bonae educationis eruditionisque. Sane vulgo prava ratione liber educantur. A prima infantia usque ad mediam aetatem puerilem pertinaciter clamanti, qualiscunque eius rei sit causa, hic mamma, illic panis frustum porrigitur, vel pro hoc etiam, plerumque tamen importune, barbaris pugni vel pedis ictibus iracunde sitientium imponitur. Prius illud commodum quidem matribus, quibus nimis irritabiles sunt aures parumque patientiae, est remedium (20), consequuntur tamen inde parvulorum usque in tertium annum lactentium ac postea nimium cibi accipientium varii morbi, quales tantum regimen accomodatum removere

-
- 20) Perniciosior etiam est usus opiatorum, maxime theriacae, quae tenerimis infantibus satis magnis dosibus tamquam soporifera dantur. Qui abusus non minus apud eruditos, qui dicuntur, quam apud rusticos locum habet. Pueris quinos vel senos annos natis frequenter etiam validi vini scyphus datur, ut ad quietem et soporem perducantur. Si igitur Graecorum proclivitas ad potandum frequentior reperitur, quam exspectes, nihil mirandum est.

posset; posterius autem frequens est causa difformatorum membrorum aliorumque vitiorum.

Frustra tamen medicus hic repugnat, et in ipsis adultis saepe aegroti aversionem et maximam familiae negligentiam impedimentum esse videt, quominus recta vitae ratio servetur. Dolendum est, interdum ne licere quidem misero aegroti propter varias rationes medici praescriptis convenienter vivere; saepe vero etiam minoribus in oppidis ne res quidem maxime ad id necessariae inveniuntur.

Huc accedunt praeterea bis per hebdomadem habita parva ieiunia singulorum dierum, semel singulis mensibus observata magna totius hebdomadis, tertio quoque mense praescripta maiora solidi mensis et bina quotannis legitime constituta maxima ternorum paene mensium, quae non solum ortui tam multorum morborum favent, sed in tractationem quoque eorum gravissimam vim exercent, obstantia, quominus diaeta his conveniens servetur. Frustra hic medicus aegroti saepe maxime infirmato ieiuniorum tempore persuadere studet ad capiendum cibum animale nutrientem et roborantem. Paterfamilias, saepe paterfamilias, certae potius obviam tendit morti, quam a sacerdotis stolidi praescriptis discedat.

Alias difficultates producunt habitacula plerumque male comparata, humida, sordida et omnino abominanda (21), quae vel carentia se-

-
- 21) Imprimis molesti sunt in Graecorum domiciliis innumeri pulices, quorum multitudo fortasse nus-

nestrarum tesseriis vitreis vento permeanti (22), vel valvis ligneis clausa aestate aestui suffocanti, saepe vero etiam alternis exposita sunt; parvo defectus bonorum cubilium (23), tegumentorum, linteorum, quae, quum fere aqua marina laventur, multas salis partes continent, vasorum, attentae curae; quae res, apud nos universe tamquam exceptiones obviae, hic adeo in familiis non omnino pauperibus quasi ad regulam pertinent.

quam terrarum tanta est; qui quum vel sanos tantopere vexent, nonne magis etiam aegrotis oneri sint? Horum saepe non solum totum corpus illi operiunt, sed nidos faciunt etiam in partibus pilis vestitis corporis misere vexatorum. Frequentiores vero etiam in iis domibus reperiri dicuntur, ubi mulieres lactantes habitent!?

22) Plerumque aegrotum sub ipsa fenestra collocant, id quod praecipue hieme damnosum est, quum sic saepissime ab una parte calore ferè liquescat, ab altera frigore rigeat. Nam in habitaculis Graecis neque camini sunt nec fornaces, sed pro hisce batilli carbonarii usurpantur, qui aut in medio conclavi calefaciendo ponuntur aut proxime ab eo, qui maxime calore indigere putatur.

23) Graeci non utuntur lectis, quales nostri sunt: coniciunt tantum stragula laeva repleta in sedilia, quae plerumque sub fenestris collocata sunt, et hac ratione cubilia sibi parant maxime calefactione.

Verumtamen etiam aliud quid haud rarum medici efficacitatem in optimis eventibus impedit, inopia amoris et sincerae societatis. Etsi minime inaudita sunt exempla veri amoris fraterni aut paterni, tamen communis hominum amor rarissimus est, quumque a magistratibus miseris aegrotis parum prospiciatur, raro efficere potest medicus, ut vel sua impendens necessarium ei adhibeat curationem (24).

Minus vero obstupesces edoctus, quanta lentitudine vel inlocupletibus familiis parvulorum, praesertim quum plures adsunt, pericula avertenda adspiciant, quum ex vulgari opinione iam satis magna a Deo tributa sit copia et maior fortasse etiam ut tribuatur fieri possit (25). Quin maxime detestandum est sensui humano adultos

24) Eandem ob causam difficillimum est, immo paene ne fieri quidem potest, ut idonei aegrotantium curatores curatricesque nosocomiis vel aegrotis privatis procurentur. Anno MDCCCXXXI constituto Calauriae nosocomio Russico primum urgente necessitate Graeci aegrotorum curatores semebantur. Impudentia eorum magnam iis procurabat mercedem in singulos menses; attamen multum laborabam in cogendis iis ad servandum ordinem, diligentiam, curam aegrotorum.

25) Nonnullis in locis adeo hic valet usus mirabilis non deplorandi nec pueros ante septimum aetatis annum mortuos neque adultos post quinquagesimum vitam excedentes, quoniam hi iam satis vixerint, illi vivere nondum coeperint.

liberos ad grandaeavorum parentum aegrotorum lectum cum omni aequitate animi significantes audiri, hos, quum senes sint, ad moriendum esse maturos, quare plus curae adhibendum non sit. Ac saepe adstipulantur eiusmodi assertis rudes practici, si nihil lucri amplius, sed laborem tantum expectent.

Superstitionis, quam oppugnare debet medicus rationalis tamquam praecipuum impedimentum tractationis suae et aegroti diaetae, iam supra mentionem feci, et saepe plus a sacerdotum lectione, quae dicitur, a crucibus adiunctis, sanctorum imaginibus, reliquiis, amuletis, quam a caeteris conatibus omnibus expectant. Quum quis huic rei satisfecit, conscientiam suam puram esse putat seque mundi exprobratione liberum. Exempli huiusmodi victimarum haud rara esse dolendum est: qui per longius tempus variorum ordinum aegrotos tractandi et observandi occasionem habet, sane ubivis tales offendit.

Per continuatam vero aegroti tractationem aliae quoque iniucunditates occurrunt. Narrationes de morbi decursu per medici absentiam plerumque imperfectae sunt sibi ipsi repugnantes, quum vulgaris eruditionis inopia aegrotis aut propinquis eorum difficillimum reddat aliquid perspicue referre. Caeterum raro medicus appellatur, non adhibitis iam variis remediis magnam vim saepe habentibus. Omnis fere aegrotus ad minimum iam semel bisve sibi venam secari iussit aut hirudines applicari, aut nonnullas doses chinini validas etc. sumpsit,

priusquam medicum consulit; et quaecunque antecesserunt, huic plerumque occultantur.

Excrementa considerandi raro se offert occasio, quum monitis quamvis crebris parum auscultetur, ad summum imperfecta tantum aut non mera monstrantur, quia vasa necessaria, ut matulae, lasana, insumenta subditoria, fere desiderantur, et praeterea valet opinio, descriptionem sufficere.

De medicamentorum effectu non magis certo iudicari potest, quum propter gustum, temporisve ignorantiam aut rariorem aut, praesertim quum gratis dantur, multo maioribus, quam praescriptum est, dosibus capiantur, inducente opinione, multum iuvare multum. Caeterum gratis datam medicinam saepe etiam corrumpi sinunt vel omnino profundunt, quoniam nihilo constat.

Si paullo diuturnior sit morbus, si medicus rationalis, ut saepissime, in curandi ratione ab usitata circulatorum via deflexerit, facile in aegrotis movetur diffidentia, et propinqui eius non tantum vetularum et circumforaneorum (26) monitionibus auscultant, sed obsequuntur etiam horum consiliis salutiferis in media curatione; ac bene agitur cum medico, si rem animadvertit, quoniam sic aut satis opportune recedere potest, ut famam suam, etsi non semper vitam

26) Interdum adeo a medico petitur, ut cum praesentibus circulatoribus, sacerdotibus vel mulieribus vetulis una consilia capiat, et maxime displicet eiusmodi postulationi non satisfaciens.

aegroti, conserve, aut consilia capere idonea. Contentus esse potest, si neglectis praescriptis eius tantum ad crucum adiunctionem commemoratam, sanctorum imagines etc. confugiant, quoniam ita natura quidem sola aut fides firma fortisque vim exserere potest. Meliora haud facile persuadebis pertinaci aegroti rigidisque propinquis eius et superstitionis, frustra que diligentem curam culturamque commendabis.

Sic igitur aegrotus saepe sorti suae relinquitur, non, ut apud Turcas, credita praedestinatione, sed superstitione.

Munditiam servare (27) praecipue difficile est in morbis cum delirio aliisque symptomatibus nervosis coniunctis: nam hic superstitione malignam causam (daemonem) morbi fundum

27) Vestimenta non deponere, quum quis dormitum tendit, omnibus in ordinibus usitatissimum est. Quodsi quis in morbum incidit, vestimenta ei non solum non exuuntur, ut per morbi tempus lintea commode mutari queant, sed induuntur ei praeterea nonnullae braccae Graecae aliaeque vestes, quae res etiam alvi exonerationi varia offert impedimenta. Eidem regulae obtemperant etiam feminae, quae braccas suas prorsus ad instar virorum gestant. Hae braccae magnopere complicatae sunt, et, prout persona gestans spectabilis est aut dives, vicinos vel vicinos quinos cubitos et amplius materiae continent in latitudinem, et usque sub genua descendentes super coxas comprimuntur.

esse sumit, atque omnes propinqui tunc ab aegrotato recedunt, quem quavis ratione necessario perditum esse opinantur. Sacra caerimoniae ecclesiasticae et alia religiosa remedia tunc tantum locum occupant diligentis obtemperationis praescriptorum medici. Medicamenta hic supervacanea habentur, quum contra malignum daemonem nihil efficere possint. Quodsi minus bonus eventus medici conatus coronet, si malignus daemon, qui dicitur, aegrotum in potestatem suam redegerit, tunc rudis turbae opinio vehementibus exprobrationibus declaratur; et nunc bene etiam agitur, quod medicus a vi atque iniuriis tuus esse incipit, id quod exiguo tantum tempore ante non semper ita erat.

Quam paucas observationes et experientias medicus privatae praxis ope sibi conciliare possit, facile ex his, quae hucusque dicta sunt, colligi potest (28). Crescit autem hoc impedimentum separatione eius a reliquo mundo itinerario. Raro inter collegas versatur eruditiores his, qui quasi nullis studiis operam dederunt, quorum usu ad summum initio nonnulla remedia popularia addiscere, ac postea multa praecipua et leves opiniones nancisci potest. Si vero etiam forte nonnulli peregrini medici eruditi in eundem locum convenerint, eo, quod inter se ignoti

28) Cadaverum sectiones locum prorsus non habent, quippe quibus praecipuum et religio refragetur. Quot obductionum faciendarum occasio mihi fuerit in Graecia, indicavi annot. 7.

sunt diversisque linguis et diversa eruditione atque conditione utuntur, quin et praecipue saepe aemulatione omnis artior coniunctio litteraria impeditur.

Bibliothecae hic nusquam reperiuntur, nec magis ephemerides medicae, et has ex erudita Europae parte afferri iubere medico privato res est carior et cum pluribus coniuncta difficultatibus, quam ut ita celeriter trita esse possit, neque commeatus non saepe angustis finibus circumdati incertique sunt, praesertim in ipsa terra. Quare nunquam assequi potest medicus externam eruditionem medicam.

Quum vero ne lucri quidem faciendi copia medico offeratur, quin vel gratus animus rarus sit, profecto medici conditio in Graecia minime res est invidenda, quae praecipua etiam ratio est, cur adhuc tam pauci exteri bene instituti hic artem profiteantur.

Praeter illam iam supra memoratam rationem data medicina satisfaciendi sibi omnino duae etiam sunt viae.

Conveniunt alicuius loci plures familiae de certa summa in singulos menses medico solvenda, (quae tamen pro rerum ratione haud facile vicenos unciales Hispanicos superat,) qua ille ad curandos harum familiarum aegrotos ita obligatur, ut medicamenta non tribuat. Id vero locum non habuit nisi interiectis temporis spatiis et locupletioribus tantum in civitatibus, ut Naupliae, Hydrae, Tipareni, Syri, ubi bonorum medicorum defectum tandem hic illic sentientes ratione indicata unum alterumve peregrinum sibi adiungere studebant. Est vero hoc cum ea

iniucunditate coniunctum, saepe postulationibus talium familiarum modum excedentibus expositum esse, quum vel ob minimam rem medico incommodare sibi licere arbitrentur; id quod postremum in gravioribus morbis verum onus existit, quia rem imprimis ex visitationum numero pendere opinantur (29). Caeterum vero etiam alia petunt, ad qualia petenda inscitia sola et perfectissimus eruditionis defectus inducere possunt, quaeque petitiones medicum in statum maxime ingratum coniiciunt. Medicinam posci ad depellendum fetum res est frequentatissima, et adversante medico tali postulato maxime homines mirantur (30).

Verumtamen eruditus et tenero sensu praeditus omnes huius generis iniucunditates, ubi rationem quidem vitae sustentandae certam videt, simul satisfactionem trahens ex conscientia, se, quae fieri possent quaeque iusta essent, semper fecisse, indubitanter alii praeferet quaestus faciendi generi, quo plerique Graecorum medicorum et aliorum in hos semet referentium utuntur, quodque lucri cupiditate sordidissima et

29) In magis exulta Europae parte medicus crebrius veniens in casibus vere levioribus vel metum et curam iniciet tam aegroti quam propinquis eius.

30) Sic infelicitate in offensionem incidi matronae Graecae, quum satisfacere nollem postulationi eius, bonam famam censanguineae suae adolescentulae conservare; quibus verbis utebatur.

omnis sensus teneri oppressione nititur, quamvis necessitas et vile populi ingenium alteram hanc rationem nonnullis in casibus excusare videatur.

Simulatque talis medicus ad aegroti lectum constitit arteriamque tetigit, ubi vultu serio maximum periculum significat vel etiam morbo maiorem gravitatem tribuit, quam quae vere adest, interrogat, quantam summam ipsi pro curatione pendere velint, aut ipse eam statim definit, pendetque ea tum ex ordine familiae, tum ex facultatibus, vel ex studio, quod in circumstantibus deprehendit, vel ex periculi specie, quam symptomata rudi offerunt, et quo acutior, quamvis ideo non semper eo periculosior, morbus apparet, eo melius illi consultitur (31).

- 31) Vir quidam satis locuples, ut ex multis unum afferam exemplum, passione colica vehementissima correptus erat. Angore impulsus, quem dolores prodixerant, consulto medico Graeco statim quingentas piastras Turcicas petitas promiserat, qui eum pulvere pyrio, clysteribus ex citreorum succo etc. iam per quatuor dies adeo vexaverat, ut iamiam se mortem occubiturum esse putaret. Verisimile est, non inscientia istum ita egisse, sed ut plus etiam ab aegrotato exigeret. Malum igitur usque crescebat, quum ego appellatus sum. Praesente medico curante mihi contigit voluptas virum in solo se volentem data olei puri ligula omnibus cruciatibus brevi tempore liberandi. Alvi obstructio sex dierum, consecutio simplex ex insana

Usitata poscentis impudentia et tenuior res familiaris vel tenacitas aegroti tunc aestimationem, licitationem, pactionem efficiunt, quasi non de sanitate ac vita hominis, sed de mercium emptione agatur. Quodsi medicus sibi ipsi multum gravitatis vel morbo aliquod momentum tribuat, et merces concessa ei non sufficiat, nec periculum nec preces nec lacrimae propinquorum et circumstantium movere eum possunt, ut curationem aggrediatur. Quin antea iam eductus, hominem egenum auxilium ipsius quaerere, omnem evitat salutationem, nisi aliae rationes ad deflectendum a proposito eum permoveant. Vere miser igitur fere sorti suae relinquitur, nec tamen ideo semper miserior est.

Quod agendi genus quamvis cuiusque eruditi sensum ingrata ratione afficere oportet, plerumque tamen excusari potest illud deformi ingratitudine, quae saepissime medici studium sequitur. Nam nisi pacta mercede — pactae illius plerumque dimidia pars statim solvitur, altera pars post finitam curationem (32) aut

tractatione, non minus celeriter clysterio aperiente remota est.

- 32) In casibus, ubi de finita cura proprie sermo esse non potest, quoniam morbus in alium, fortasse tantum in morbum consequentem, transierat, tamen Graecus medicus, ut ille Antiochinus, qui tertianam febrem prava sua methodo in semitertianam mutaverat ideoque etiam a sua parte di-

post tempus certo constitutum, si aegrotus convaluerit, mortuo autem eo a curante renuntiantum est alteri parti — nisi igitur antea pacta mercede, haud facile quidquam, vel tributis de tuo medicamentis, accipias. Nam quantopere instant et medicum urgent eo indigentes, tantopere postea iniusti ingrati que sunt, praesertim si vita aegroti servata sit.

Observantia oblata, excusationibus paupertatis, laudum celebrationibus officiorum praestitorum, et quae alia sunt eius generis, saepe contentum esse oportet medicum, nisi alia exempla inhumanitatis experiri velit, modicam exigens remunerationem (33).

midiam mercedem sibi vindicabat, dimidium quidem pretium postulat, quum obligatus esset tantum, quod ponimus e. c., ad sanandum catarrhum vel haemorrhagiam, non vero insequentem phthisin vel hydropem.

- 33) Theophyla, medicus Graecus Naupliae, qui studia sua in Italia fecerat, per plures annos summum rei maritimae administrum, qui nunc est, Kolettium, totamque familiam eius tractabat. Nulla fere praeterlit hebdomas, quin hic vir indesinenter industrius conamina officiosa ibi declarandi occasionem habuerit; nunquam tamen pro omnibus officiis alia ei contigerat satisfactio, quam spes falso ostentatae. Anno MDCCCXXXII Theophyla cum coniuge et liberis in tantas adductus erat angustias, ut cum familia sua adeo rebus ad vitam sustentandam maxime necessariis careret.

Quamquam in universum voluntas officiosa aut impudentia medici parum agnoscitur, tamen hic illic de praestantia eius ex ingenti pretio, quod pro curatione sua petit, indicatur; et quoties, quo carior est, eo melior habetur. Habeat autem tunc oportet circa se, quacunque ratione fieri possit, magnitudinis et splendoris speciem, etiamsi vel maxime haec fundo careat. Nominatim hanc ad rem magno opus est comitatu, in quo saepe viginti vel triginta homines versantur, qui in publicum prodeuntem artificem

Quo statu molestissimo ut se liberaret, sortitionem instituit panni et eam in rem comparatum indicem nominum subscribendorum Kolettio quoque misit, qui illo tempore unus erat ex tribus sociis imperii et circa civitatis gubernacula versans eximio gaudebat stipendio. Sed tantum abfuit, ut hilariter Kolettius uteretur occasione, quae tandem oblata ei erat ad declarandum gratum animum, ut chartam remitteret cum excusatione, se nunc non abundare pecunia; et illo ex tempore Theophyla multis persecutionibus expositus erat. Caeterum simili generis exempla mihi tam multa innotuerunt, ut hoc ad indeolem popularem Graecorum pertinere mihi videatur; et reperitur hoc crebrius in minus humili classe, nam pauperes eo certe gratum animum ostendere feruntur studere, quod res exigui momenti, ut flores, fructus, ova, qualia sine labore sibi comparare possunt, medico libenter saepe offerant.

quoquo-versus sequuntur. Quo maior est numerus, eo melius res se habet; nam quicumque eum sequuntur, omnes pro discipulis sacerdotis Aesculapii habentur, et sic ex horum numero de eius virtute iudicatur (34).

Jam propiorem et firmiorem artis medicae locum universe, et rationes eius ad reliquum mundum eruditum indicare, non minus inutile esse, quam difficile videtur. Quum enim nullus sit literarum locus communis, unde eruditio communis propagetur, et studium commune perfectionis mutua communicatione prorsus non sit, confusio autem cognitionum et observationum terrarum exterarum cum observationibus domesticis in singulis tantum fiat, quoniam varia eruditio eorum, qui hic curandi munus suum fecerunt eoque funguntur, nimis diversa est, nihil proprii certive sumi potest. Quae de hac re dici queunt, ea omnia pertinent ad plures usus abusosque, qui hic quum omnino in medicina, tum etiam in arte medica populari, quae dicitur,prehenduntur.

Quisque medicus et quicumque talis esse vult, nullis legibus, nullis rationibus communibus adstrictus, in praxi sua, quam maxime fieri

potest, liber est. Prudens igitur medicus in exteris terris institutus ita scientiam suam adhibet, ut in schola eam addidicit, et varias ingreditur vias secundum rationes, quae ex climate, vivendi ratione, consuetudine, alienis momentis pendunt. Sibi tantum conscientiaeque suae rationem reddere debet. Nemo facile homo de systemate eius quaerit: si felix est rebusque adiuvatur, facile consequitur famam et gloriam (35), saltem in aliquod tempus. Accuratius quid de nullius agendi genere referri potest: cuique quodvis systema profiteri et exercere licet, cuius rei quotidie apparent exempla.

Homoeopathi soli adhuc in Graecia nulli exstiterunt, et credibile est, multas congregari res, quae minus iis faveant, quamquam eos ipsos dispensare nemo facile vetabit. Si vero nonnullis medicis exprobrare licet, eos uni praecipue addictos esse systemati, hoc est illud Rasorii et Broussaisii. Huc pertinent, qui studia sua in Italia Graeciae vicina aut adeo Parisiis absolverunt. Vel nullam habens rationem eius rei, quam parum circumspecta haec doctrina sit quamque periculosa, si exerceatur eique obtemperetur, clare intelliges, quomodo res se habeat cum his medendi artificibus, reputans, qua ce-

34) Qui usus iam Romanorum temporibus valuit, ut discimus ex Martialis, lib. V. ep. 9:

„Languēbam; sed tu comitatus protinus ad me venisti centum, Symmache, discipulis.

Centum me tetigere manus Aquilone gelatae: non habui febrem, Symmache: nunc habeo.“

35) Id eo magis, quo celerior est et evidentior medicamentorum effectus, quam in climatibus borealibus. Eodem modo chirurgus recte agenti et secanti magnopere id favet, quod vulnera tam celeriter consanescunt.

leritate studia sua absolvant, quam parum ideo cognitionum practicarum tam brevi tempore nancisci possint, quam parum vel in cathedris, quas frequentarunt, quaeratur, qualis sit scientia eiusmodi Doctoris futuri, quum terrae satis barbarae (36) erudiatur, quam parum medicinae progressus in omnibus eius partibus cognitos habere queant, quam parum denique occasionis habeant scientiae suae lacunas animadvertendi explendique.

Ita vitam practicam ingrediuntur non magis sibi constantes, quam omnino doctrinae, quas sequuntur. Sed, quum in terris exteris versati sint, peritiores habentur, quam alii, id quod postremum ipsi quoque credunt; quare iis rarissime in mentem venire potest, se erroribus laborare.

Caeterum rationes suas tam parum munitas, si quas ab universitate litteraria secum attulerint, mox abiiciunt, et paullatim in talem mendendi modorum farraginem descendunt, ut mox ne sibi quidem ipsis de actionibus suis ratio-

36) Interdum diplomata vetusta et trita, ne ab ipsis quidem possessoribus semper acquisita, sed hereditate accepta et pretio empta, universitatis litterariae Italicae diserte addita continent per la levante, vel sunt edicta tamquam officiali di sanità Academiae, quae olim Corcyrae constituta erat, monentia, possessoribus ibi tantum praxin medicam aut chirurgicam exercere licitum esse, ubi verus medicus non sit.

nem reddere possint. Ut vulgo accepti fiant, libenter huius praeiudiciis, quae oppugnanda sunt, assentiuntur, sensim autem ea ita faciunt, ut initio cursus sui practici periculosi et arrogantes sint, ac postea non multum differant ab eo genere medicorum, qui medicinam tantum ex usu et more recepto norunt, nec plus, quam hi, eruditionis sibi vindicare queant. Dolendum est, hanc vituperationem in eos quoque cadere iuvenes Graecos, qui, in Germania eruditi, probam scientiam secum attulerant, praeteritis autem aliquot annis vel exercitationis litterariae defectu vel consulto a vera disciplinae via deflectentes usitatum circulatorum modum adoptarunt ac nihil iam a medicis, quales descripsimus, differunt.

Caeterum difficile est tractandi rationem Graecorum medicorum accuratius cognoscere; est ea omnino ubique eadem et plerisque in casibus necessario mere empirica. Iudicari autem de ea quodammodo potest considerandis iis et aestimanda eorum scientia. Circulatores et homines inepti vel incessu, habitu, sermone produnt, quales sint, et forte conspecti ad lectum aegroti sibi actionique suae dignitatem tribuere sciunt, quam vulgus facile gravitatis eorum signum habet.

Ut notio coniungatur cum agendi modo eorum ad lectum aegroti, haec de eo, quam maxime populi opinionibus et praeiudiciis respondentia, dicantur.

In omnibus febribus et inflammationibus maxime usitatum et acceptum remedium sanguinis detractiones sunt, et inter has venae ae-

clio (37) quaternarum, summum senarum unciarum. Venae sectio omnino quidem scalpello fit, quod

- 37) Venarum sectionibus in Graecia magnopere grassantur: fere unaquaeque curatio inde initium capit. In levissima invaliditudine praetereunte sanguis detrahitur, et necessitas eius rei sine ratione ulteriore creditur. Propter solam opinionem, salubre id esse, quisque sanus quotannis ad minimum quater venam sibi secari iubet. Est, ut ita dicam, mathematica impossibilitas, Graecum in Graecia reperiri, qui per omnem vitam suam sanguinem non miserit. Vel paucorum annorum pueri, simulac fieri potest, ei rei subiecti sunt. Prima quidem vitae aetate scalpellum adhibere dubitant, sed nonnullis hirudinibus scrobiculo cordis vel manus dorso applicatis iuvare student. Puellis apparente pubertate methodo sua saepe enormitatem menstruorum, nec raro malum hysterium procreant; et inutilibus venarum sectionibus productos eventus iisdem semper remove student. Credentes, in corpore remanentem sanguinem perniciosum, cui mutatio in peius talibus in casibus imputatur, detrahendum esse, malum usque augentes, etiam quamvis invaliditatem ex maligno sanguine derivant, Aegroto maxime agendi rationem suam excusant demonstrando, quam malus appareat sanguis missus, qui tamen plerumque prorsus naturalis est, quam niger, quam crassus, quam tenuis, quam male olens, contentes, non misso eo certe futurum fuisse, ut aut

tamen plerumque non tale est, quale esse de-

aegrotus perimeretur, aut certe status maxime periculosus existeret. Signa vero eorum, ad eam rem perducentia, cognoscere problema est, quod nullo modo solvi potest. Perniciosissima autem venae secandae ratio, qua in Graecia utuntur, ibi existit, ubi vere tale signum conspicitur, quum plerisque medicis animus non tantus sit, ut satis magnam, inflammationis gradui vel febris inflammatoriae accommodatam, sanguinis copiam detrahere audeant. Quum prima venae sectione recte adhibita res confici potuerit, inutilem sanguinis evacuationem anxie institutam tam diu repetunt, donec aegroti vires prorsus exhaustae sunt. Postquam igitur patienti omnes vires ereptae sunt, quominus usitata via affectio inflammatoria ad crisis perducatur, subito, plerumque tamen frustra, velocibus utuntur remediis irritantibus, ut vita evanescens denuo accendatur. Ex tam multis huius generis exemplis solam observationem unius collegarum meorum propono. Puellae duodeviginti annos natae, optimo gaudenti corporis statu, exorta pulmonum inflammatione, per novem dies continuos a medico quotidie bis vena secta erat. Primo die quatuor unciae sanguinis ei detractae erant, sequentibus ternae, in singulis recens praescriptis sanguinis evacuationibus maxime mirante medico inflammationis pertinacitatem. Brevi demum ante obitum aegrotae medicus tractans propinquis etiam peregrinum medicum

bet (38). Medicamentum purgativum alterum eorum est praescriptum; nam immunditiae in

ut consulerent suasit, ut hunc famae suae participem haberet. Quae felicitas huic collegae meo obtigit, qui puellam, paucis ante diebus maxime florente sanitate gavisam, omnibus viribus confectis pallidissimam, paene ad instar alabastritae, pulsu vix sensibili, invenit. Vix tantum aegrola et verbis, quae propemodum intelligi non poterant, pronuntiare valuerat, maxima se laborare infirmitate, quum iam cum propinquorum luctu vehementissimo mortem obiit.

- 38) Oblusa quidem plerumque sunt, quum nemo hic acuere ea sciat, et nova non semper accipi queant. Consecutiones igitur ex inflammatione vulnerum et venarum haud rarae sunt. In pagis etiam peculiari quodam instrumento utuntur ad venas secandas. Est illud ad instar arcuballistarum nostrarum formatum, quinos senosve circiter pollices longum, ferro munitum ad scalpelli similitudinem parato, quod nervo alligatum est. Quo nervo tenso subitoque relaxato vena potita pertunditur. Non multum differt istud ab hominum ferorum Brasilianorum instrumentis arcuatis et sagittatis, quibus hi eodem consilio utuntur. Simplex est, sed periculosum. Nostros phlebotomos elasticos non norunt. Omnino vero prompta facultate gaudent in secandis venis, quam efficit multa exercitatio, sicut praeterea quoque tonsores secundum morem Orientis in omnibus actionibus suis prompti sunt.

primis viis secundum eorum opinionem necessario et adsunt et educendae sunt. Quale adhibeatur catharticum, id nihil refert: ol. ricini, quod magnam partem ex ricino sua sponte in Peloponneso crescente comparatur, 1, 2 vel plures unciae (39); sal. amar. ad 2 uncias cum saccharo; fol. senn. $\frac{3}{4}$ vel 1 unciae; maun. 2 vel 3 unciae; cremor. tartar. 1 vel 2 unciae cum saccharo; rhei ad $\frac{1}{2}$ unciam; ialapp. 1 vel 2 drachmae; tamarind.; cass. fistulat. etc. Tamquam medicamentum purgans usurpatur etiam plantia, quam *ξυλόχορον* appellant, sine certo tamen et valido effectu. Omnia haec et similia remedia purgantia, prout accipi possunt, ex mera dantur opinione subito nata, aut ad aegroti voluntatem, aut, quod ad pecuniam attinet, prout utilius est aut aegroti aut medici marsupio. Neque aetas, nec sexus, nec corporis status, nec aliud quidquam tali in casu respici solet. Quid sint contraindicationes, paucissimi vix vel sciunt, quare etiam nemini in mentem venit eius rei rationem habere.

Hirudines et ipsae interdum (40) applican-

- 39) Quidam collegarum meorum aliquando ad consultationem vocatus est. Eius consultationis eventus fuit, ut aegrotum tractans medicus Graecus secunda quaque hora 4 uncias ol. ricini pro dos. dare proponeret. Consentaneum est, hunc sacerdotem templo expulsus esse.
- 40) Vel potius frequenter applicantur, quatenus etiam nullus fere morbus est, ubi Graeci hirudines

tur. Cacterum applicatio earum etiam minus necessitati sanguinis detractionis localis subiecta est; nam hirudinibus maiore pretio constantibus, quam venae sectione, id quod imprimis hieme locum habet, haec praefertur. Modo damnosum aliquem eventum timent, velut in oculorum inflammationibus, ne illis applicatis debilitas et hebetatio visus remaneat, modo, neque id semper immerito (41), post vulnera ex suctu relicta saepe exorientia ulcera.

non adhibeant, et tum locis prorsus inusitatis, ut in fronte, in regione spinæ dorsi, locis, ubi pulsus sentiri potest, prope manum, sub ala, in poplite, in regione cordis, pulsante ventre in loco pulsante etc., et ibi singulas tantum, ad summum binas.

- 41) Quatenus hirudin. medicinal. tantum forte applicantur. Alias enim, prout in manus incidunt, hirud. sanguisug. etc. sumuntur. Propter inopiam dulcis aquae currentis in meridionali Graeciae parte et praecipue in Archipelagi insulis hirudines omnino raræ sunt, quamquam in uliginosis regionibus tam multae reperiuntur, ut tantum per paludem equo vehi opus sit, si quis prae multitudine adhaerentium hirudinum equum ex omnibus quatuor pedibus sanguinem mittentem videre velit. Quae etiam capiendarum earum vulgaris ratio est; unde etiam fit, ut saepissime prorsus non apprehendant, quia sanguine iam repletæ sunt. Si igitur hic illic singula millia hirudinum binis fere uncialibus Hispanicis omeris, postea vero vicenas tri-

Postquam medicamentum purgans, quod interdum clysteriis ex aqua marina aut soluto sale coquinario adiuvatur, convenientem habuit effectum, praecipuum est, quin adeo recte dixeris, universale remedium kerm. mineral., quod cum nitr. et saccharo tamquam pulvis, aut tamquam mixtura cum saccharo additoque liq. a. nodyn., et quidem $\frac{1}{2}$ — 1 gran. pro dos., adhibetur. Amarum aliquod medicamentum aromaticum curationem componit. Quam in rem varia loca etiam varia habent medicamenta grata, prout fertilitas collectioni eorum faveat, quae vel tamquam remedia auxiliaria vel etiam fiducia verae facultatis medendi usurpantur. Sic igitur herb. menth. piperit., menth. crisp., taraxac., calv., meliss., organ., serpill.; flor. malv., chamomill.; fol. aurantior.; semin. anis. vulgar.; rad. taraxac. multaque alia eius generis medicamenta alterum pro altero adhiberi videas, et, si omnia simul adsint, etiam omnia eodem tempore.

Perdurans aestus febriculosus et non cedens inflammatio ad octavum nonnunquam diem venae sectionem repeti iubent. Postea, vel in maxime urgentibus casibus, damnosa et adeo exitiosa habetur, quamvis contra persuasio valeat, per primos octonos dies eam sine exceptione salutaris esse, et nihilo minus morbum diutius durare miratio existat (42). Medicamenta pur-

cenasve hirud. medicinal. inde elegeris, ne pretium quidem vile esse praedicabis.

- 42) Vid. annotat. 37.

gantia et clysteria, pro quibus posterioribus apud infantes suppositoria adhibentur, perinde certatim usurpantur, si alvi exonerationes necessariae, ut opinantur, ad educendas impuritates, continuas motionum febriculosarum et inflammationum causas, locum non habeant. Saepe vero in minoribus oppidis ne clysteres quidem vel similes apparatus adsunt, nam vesica suilla rebusque similibus uti nesciunt, et sic vel clysteria sunt omittenda.

De resolvente sive sudorem excitante interna medendi ratione (43), de crisis et criticis evacuationibus aut nullas tenent aut maxime imperfectas notiones, et ubi nos posteriorum habemus rationem, illis praecipuum discriminis signum est pulsus, ignorantibus tamen immutationes eius neque aestimantibus.

In nervosis febribus libenter infus. aromat. aut angelic. cum liq. anodyn. et kerm. mineral. et extrinsecus etiam vesicatoriis (44) in cervice et in brachiis, vel sinapismis cum aceto circa carpum et articulationem pedis, verum sine idonea indicatione, utuntur. Consentaneum

43) Facilius quidem de antiphlogistica, quatenus videre licet, eos etiam cremor. tart. et nitr. applicare.

44) Quibus, opinantes, se succorum copiae malignas partes detrehere, praecipue vero tamquam fonticulis, nominatim in hominibus aetate provectis, qui chronicis cutis ulceribus, rheumatismis similibusque morbis laborant, magnopere abutuntur.

est, hic quoque saepius repetitas venae sectiones antecessisse, post quas communis omnium virium eversio tam celeriter ingruit, ut applicata haec excitantia, derivantia etc. (quae hoc quidem nomine nota non sunt), iam ad communem collapsum arcendum non valeant. Unde semper finem habent tristissimum.

Intermittentes febres, quae in Graecia profecto crebrius, quam usquam alibi, grassantur (45), et malignitate plerumque proprietatem hemitritae accipiunt, omnino vero cum febribus Moldavicis, Bessarabiacis, quae dicuntur,

45) Iam antiquis temporibus in Graecia adversus febres intermittentes maxime pugnandum erat, quae satis saepe perniciosissimae fuisse dicuntur, et tum fortasse non minus saepe pro peste habitae sunt. Hippocrates praeter vulgares causas etiam exhalationem euphorbiarum, quae creberrimae sunt in Graecia, indicavit, quae per floris tempus maxime febrim producat. Ipsi Turcae imperantes in Graecia studiosissime eas exstinxisse dicuntur ante floris tempus, quum nunc ubique in pleno flore et uberrimae conspiciantur, ac vere observatum esse perhibetur, Turcarum tempore febres intermittentes rariores fuisse. Quod euphorbiarum extinctionem nunc negligunt, utrum eius rei causa sit sapientia medicorum Graecorum, an studium maxime ea tantum non faciendi, quae Turcae bona faciebant et exsequebantur, ego iudicare nolo.

conveniunt, primum venae sectione (46), $1\frac{1}{2}$ vel 2 uncii sal. amar. cum saccharo salutantur, et

- 46) Vel etiam in media curatione. Intelligitur, necessariam esse venae sectionem in his febris intermittens speciebus, quorum primus paroxysmus statim cum apoplecticis et inflammatoriis symptomatibus coniunctus est; quumque secundus impetus, nisi intercedente auxilio opportuno et accommodato, plerumque exitiabilis sit, et periculum igitur in mora versetur, gravissima sanguinis evacuatio instituenda est, ut secundus impetus iste omni modo interceptiatur, ubi chin. sulphur. adhuc certissimum remedium visum est. Anno MDCCCXXIX classis nostra tali endemia, quae mensibus Iulio et Augusto ad summum fastigium pervenit, correpta erat, et aegroti, qui hac ratione tractabantur, fere omnes convaluerunt. Contra Graeci medici, quum symptomata in aegrotis probabiliter nimis tumultuosa iis existerent et ad opinionem eos perducerent, tempus non esse terendum, sed febrem statim interceptandam esse, prorsus ab usitato modo suo declinabant, venarum sectiones aut plane omittentes, aut tum demum instituentes, quum iam eximiam dosin chinini adhibuerant. Quoniam autem sanguinis exinanitiones non opportuno tempore aut omnino non satis gravi modo instituebant, (in priore casu aegroti iis fere sub manibus moriebantur, in posteriore varii morbi insequentes exsistebant, ut hydropes et alii; nam venarum sectiones binarum ternarumve unciarum, ex eorum ratione vel decies

tum statim chinin. sulphur. (47) 15 vel 20 gran. per apyrexiam (48) interceptiuntur; deinde vero temporis, quod durant, et decursus aliarumque rerum secundariorum nulla habetur ratio. Id quod, sicut omnis neglectio curae insequentis, ansam praebet frequentium morborum recidivorum, congestionum in visceribus abdominis, diuturnarum infirmitatum, quae crebro tali modo patientes mature in sepulchrum deducunt. Nihilo

quindiciesve repetitae, alium effectum habere non possunt,) per hanc endemiam non minus infelices in tractando erant, quam in omnibus eiusmodi casibus sunt. Tales endemiae fere quotannis, modo hic modo illic, exoriuntur.

- 47) Chinini abusus talis est, ut fere tertius quisque Graecorum, isto medicamento a febris intermittens endemiis defensio, splina laboret. Nec vero splina per se morbus esse putatur, sed sita est ex Graecorum medicorum opinione intra fines sanitatis relativae. Praeterea chinini usus in cuiusvis generis febris intermittens fere aequale latus est, ut venae sectionis. Ita puerulo hydrocephalo laboranti extremo stadio syrup. chin. applicari vidi.
- 48) Omnino vero de apyrexia easdem bonas tenent notiones, quas cum pyrexia coniungunt, et satis saepe utroque tempore eadem ratione agunt. Ita promiscua venae sectio, chininum, medicamenta purgativa adhibentur, prout casus fert.

vero minus haec omnia parum curantur, modo promptus chinini effectus aegroti voluntati et medici expectationibus respondeat.

Gastricae affectiones, sive inflammatoriae sint sive non sint, semper sanguinis evacuationibus et medicamentis purgativis, iisque quam maxime fortibus, et copiosis, removeri solent. Rheum in leviori gastricismo saepe tamquam medicamentum digestivum emitur. Si igitur hic et iis adeo in casibus, ubi status biliosi praevalent, sanguinem detrahi vides, nusquam sane, quamvis semper antiquorum agendi rationem praetendant, veterum dictum maxime invictum confirmari animadvertis: sanguis est domitor bilis.

Catarrhales molestiae, leves affectiones rheumaticae, capitis dolores, etiamsi tantum praeter-euntes consecutiones ex immodice edendo et potando sint, absque ullo discrimine venae sectione, salibus purgantibus, rheo (49) etc. vel in minoribus gradibus oppugnantur.

- 49) Rheum interdum unicum esse medicamentum, quod medicus Graecus possideat, aliquando Marathone comperi, ubi in quodam itinere meorum per Graeciam factorum pernoctavi. Vix in hospitium nocturnum migraveram, quum illius loci medicus, qui dicebatur, ad me venit, ut unus pagi vir doctus a me, tamquam collega, ut videtur, temporis molestiam colloquendo arceret. Per ipsum vero orationis decursum nuntiatur est Asclepiadae, aegrotum, quem medicamento suo universali tracta-

Quod idem etiam in quavis alia invaliditudine levissima locum habet, maxime si patientiam ex aliquo tempore, id est, ex uno vel duobus mensibus, ad remedia usitata, venae sectionem etc. non confugerit. Dieta tantum potionibusque refrigeratoriis et leniter sudorem excitantibus ac patientia meliorem aegroti conditionem efficere et expectare vera est offensio scientiae medicorum Graecorum.

In vehementioribus acutis rheumaticis, arthriticis aut cutis affectionibus, praecipue erysipellate, praeter externam applicationem gratorum oleorum aetheriorum balsamorumque naturalium et artificiosorum ad summum balnei Turcici (50) usum permittunt, si aegrotus non ea

bat, de renum doloribus magnopere auctis conqueri. Jam professus, τὸ ῥεβέντι unicum esse medicamentum, quod haberet et nosset, ut a consiliis et facto iuvarem me rogavit. Ego, cognita nephritide, necessariam venae sectionem (primum hic Graecum medicum Graeco delictum committentem vidi,) et hirudines ordinavi, ex medicamentis dans quae apta in promptu habui; ac postridie mane in tantam famam perveneram, ut utile mihi videretur proficisci.

- 50) Nimirum si quod adsit. Exitii sors et deletionis imprimis balnea Turcica per novissimum bellum libertatis gratia gestum tetigisse videtur, ita ut, exceptis illis, quae plura in Archipelagi insulis reperiuntur, tantum Naupliae et Athenis eiusmodi

utatur conditione, ut ad nativas proficisci possit aquas medicatas (51), quae in Graecia scaturiunt.

- 51) balnea viderim. Indico tantum, Graecos interdum mulieres secum in balneas ducere. Caeterum in his balneis iam sunt quaedam, quae iuvare possint, si quis fastidiat pulchros exuentes, balneatores, vestispicos, ianitores.
- Ex his commemorandae sunt imprimis illae Thermopylarum, insulae Cimoli, Meli, Cythni. Primo horum locorum ex saxis prosiliunt plures fontes calidi, quorum aqua in duos maxime crateres colligitur. Eius primaria elementa sunt calx carbonica, magnesia sulphurica et muriatica; praeterea aqua fortem odorem sulphureum exhalat et saporem habet salsissimum; temperatura eius est 34 — 35° Réaumur. In insula Cimolo non procul a littore Caurino tam calida aqua e saxo profluit, ut vix manum in ea tenere possis. Temperatura est 41 — 42° R. Saporem habet aqua acrem et salsum, est odoris expers, sedimentum, quamdiu calida est, ochreae genus deponit, refrigerescens albescit. Medici Graeci hunc fontem tamquam remedium efficacissimum arthritidis, rheumatismi aliorumque eius generis morborum, praecipue fomentationem partis patientis, commendant. Quo loco hic fons reperitur, is non minus desertus est, quam ille Thermopylis, nihil nisi scopuli et saxa nuda alia super alia accumulata; nulla casa, nulla arbor ibi adest, quibus a solis quidem

Chronici morbi sane non sunt campus splendidae eorum praxis, ut facile quisque col-

radiis se defendere quis possit. Meli fontes circiter duas werstas ab oppido distantes prosiliunt, et etiam nunc parvae fornices reliquiae et scamnum saxeum antiquae eorum celebritatis testes sunt; etenim iam Hippocrates aegrotos suos illuc mittebat. In fornice gravis calor sentitur, et mox sulphur olente vapore sudor excitatur, parietesque illius nitri crystallis ubique obducti sunt. Prope ab hac fornice nativum rupis antrum, quod perinde nitri crystallis obductum est, invenitur, et in eo cisterna ad 19 — 20° R. temperata, ex qua subter terram aqua in mare effunditur. Ea aqua habet vim purgativam, et ad omnes cutis morbos, debilitates et arthritidem efficacissima esse dicitur. Graeci mensibus Maio et Junio huius aquae integros cantharos bibunt in totum annum. Cythni fontes recentioribus temporibus denuo famam maximam adepti quotannis a pluries centenis aegrotis ex omnibus Graeciae regionibus frequentantur. Quae res anno MDCCCXXX praesidem terrae defunctum, J. Capodistriam, ad formandam societatem adduxit virorum peritorum, qui huius insulae fontium medicatorum aqua perquisita et resoluta de efficacitate eius in morbis iudicium ferrent. Participes eius societatis erant Kyberus, Dr. et primarius medicus classis Russicae in mari mediterraneo, Cabissolius, chirurgus secundarius navis Francogallicae primi ordinis le conqué-

liget ex agendi eorum ratione in acutis modo descripta.

rant, Zuccarinius, Dr. et primarius medicus copiarum Graecarum severioris disciplinae, Mahnius, pharmacopola et moderator pharmacopolii centralis Naupliae, quorum explorationes publicatae sunt in Courrier de la Grèce, lundi ^{1er}/_{13me} Juil-

let, 1830. No. 17. Praecipua inde excerpta hoc loco fortasse non sit alienum, quum haec prima sit analysis fontis medicati Graeciae, quae mihi innotuerit. Instituta demonstratione, iam antiquis temporibus salutiferam efficacitatem fontium istorum notam fuisse, ac breviter tum indicatis geographicis, topographicis, geologicis insulae rationibus, commemoratisque universe frigidis (partim etiam medicatis) et calidis fontibus, peculiaribus de primariis fontibus haec proponuntur: „Les sources inférieures sont au nombre de deux, mais chacune d'elles en fournit encore plusieurs par divers points de sa surface. — L'endroit d'où l'eau jaillit offre une efflorescence saline. — L'eau en s'écoulant couvre une assez grande étendue de terrain et dépose sur l'espace qu'elle parcourt des sels, qui y ont formé une croûte très-épaisse, empreinte d'une couleur jaune de rouille, qui lui a été communiquée par du deutoxyde de fer, qui s'est précipité par le contact de l'air atmosphérique. — C'est à côté de ces sources qu'on rencontre les ruines des anciens bains, ce qui ferait

Tristes plerumque status prodeunt ex syphilide. Sublimata vel calomelane intrinsecus

supposer que c'est de cette eau que les anciens faisaient usage. La température est de 57,0° Cent. ou 45,5° Réaumur; celle de l'air extérieur étant de 32,0° Cent. ou 25° R. — Il s'en dégage une très grande quantité de gaz dont la sortie fait bouillonner l'eau. — Elle dépose un sédiment fangeux, noirâtre, ferrugineux, très-abondant. — Sa saveur est très-salée, d'une amertume désagréable; son odeur est piquante, mais n'a rien de nauséabonde. — C'est sur elle que les expériences ont surtout été faites. — Les gaz recueillis, traités par divers réactifs donnent du gaz acide carbonique en assez grande quantité; plus de l'air atmosphérique; mais on y a vainement cherché du gaz hydrogène sulfuré, que l'on avait supposé y exister jusqu'à ce jour. — L'analyse de l'eau traitée par les réactifs chimiques et par le procédé de l'évaporation a donné le résultat suivant. — Quatre onces d'eau, après l'évaporation ont laissé un résidu salin pesant 83 grains. — Sur 83 tiers de grains on a trouvé: Carbonate de fer 2 tiers de grains, Carbonate de chaux 8 tiers de grains, Carbonate de soude 2 tiers de grains, Muriate de soude 28 tiers de grains, Muriate de magnésie 21 tiers de grains, Muriate de potasse 9 tiers de grains, Sulfate de chaux 4 tiers de grains, Sulfate de magnésie 2 tiers de grains, Muriate de chaux et des traces de silice 6 tiers de grains. — Cette eau

adhibito, extrinsecus, unguento mercuriali, saepe quidem efficiunt, ut primariae affectiones qua-

doit être légèrement purgative, mais il faudrait en boire une très-grande quantité, pour qu'elle pût produire cet effet. — Essayée de cette manière sur un malade elle n'a pas offert de résultat bien marqué. — Pourtant après l'usage de quelques bains, il n'est pas rare de voir survenir du mal-aise et les signes d'une légère irritation intestinale. — Il n'y a pas de doute que son ingestion aiderait puissamment l'usage extérieur, qu'on est dans l'habitude d'en faire. — Les bains doivent convenir aux personnes atteintes de douleurs rhumatismales anciennes, dans quelques cas de paralysie, dans les tumeurs blanches des articulations, lorsqu'il n'y a pas encore d'altération des os ni des membranes articulaires. — Ils doivent produire des heureux effets dans les engorgements chroniques des articulations, n'occasionnant plus ou peu de douleur. — Ces effets seront alors d'autant mieux marqués, que les individus malades seront plus jeunes, et que les différents systèmes et surtout le système sympathique seront dans un état d'atonie, comme chez les personnes scrophuleuses. — La grande quantité de fer que l'eau contient, doit rendre ces bains salutaires dans diverses affections de la matrice, résultat d'une faiblesse de cet organe, dans l'aménorrhée, la leucorrhée et l'hystérie. — Diverses maladies de l'estomac dépendant de l'ato-

ternis denis diebus evanescent. Salivatio et morbi mercuriales, qui vitam aegroti saepe in pe-

nie de cet organe, ou d'une affection nerveuse peuvent être sinon guéries, du moins soulagées par l'usage intérieur et extérieur de ces eaux; mais pour en retirer tout l'avantage, qu'on doit en attendre, il faut être modéré dans leur emploi. — Dans le cas contraire le système musculaire s'affaiblit, les forces diminuent, il survient du mal-aise, des cephalalgies opiniâtres, des digestions difficiles, qui forcent à interrompre ou à cesser l'usage des bains, alors qu'on aurait pu en obtenir de grands avantages. — Les eaux de Thermia paraissent convenir pour ranimer des membres affaiblis par des blessures, fortifier des cicatrices, et peut-être guérir les ulcères, qui en sont quelquefois les suites; dans les gales invétérées, dans quelques dartres anciennes, dans les ulcères sordides de la lèpre, dans les engorgements chroniques ou obstructions de viscères du bas-ventre, que l'on voit survenir souvent après les fièvres intermittentes. " Dolendum est vero, ne hic quidem adhuc ab iis, qui imperium tenent, ad constituenda balnearia idoneas factas esse praeparationes. Illo quidem tempore nec medicus ibi erat nec pharmacopolium. Anno tamen MDCCCXXXIII, ubi classis nostrae maxima pars Archipelagum reliquit, Ricordio propaefecto classis interveniente, qui humanitate ductus semper, ubi miseria oppressos vidit, auxilium praestare

riculum deducunt, saepius vero etiam affectiones secundariae, quas aestimare non semper scit ipse aegrotus, haud raro ex Graecorum medicorum tractandi ratione prodeunt, et clima tantum quam maxime secundum prohibet, quominus vehementiores etiam et rapidiores destructiones saepius locum habeant (52). Sassaparil., guaiac.

studebat, ab Imperatore Russiae, cuius humanitatem etiam antea eximiam persenserat populus Graecus, perfecta medicamentorum copia navalis in commodum aegrotorum balneas illas frequentantium donata est.

- 52) E regione Calauriae in terra continenti parva erat colonia (Russi eam appellabant *coromenhoe* *напомно*), quae etiam meretricibus illius loci domicilium attributum erat. Innotuit, plerasque earum morbis venereis affectas esse. Miseria autem earum movit misericordiam viri cuiusdam amplissimi, ut statim eximiam pecuniae summam praeberet, exemplumque eius generosum tot ex subditis eius secuti sunt, ut pecunia ista collata nosocomium aegrotis illis parari potuerit. Ex quinquaginta septem societas medicorum Russicorum in eam rem constituta undequinquaginta reperit syphilide affectas; quarum affectionum paucae tantum primariae erant, pleraeque vero aut inveteratae, quum neglectae essent, aut ob pravam curandi rationem cum consecutivis passionibus coniunctae. Illo tempore mirum nobis videbatur, quod pleraeque harum miserarum condylomata et

et rad. gramin. plerumque quidem ad iuvandam curationem simul commendantur, sed vel impensae faciendae, vel negligentia aegroti raro hac in re praescriptis accurate obtemperari sinunt.

In genorrhoeis (53) decoct. [gramin., nitr.

ulcera in ano habebant. Qui tamen cognoverit, id genus syphiliticae infectionis non tantum in pueris saepe reperiri, sed etiam in mulieribus in matrimonio viventibus, minime illud mirabitur. Nam uxor a marito infecta a parte anteriore vel mensibus laborans a posteriore parte libidini eius satisfacere cogitur.

- 53) Me praesente medendi artifex Rumelioticus in pharmacopolio Patrensi hanc conscripsit (formulam antisymphiliticam, pro cuius singulis speciebus aegrotus eum secutus pretium etiam statim solvit:

Λεν. Ζαρ. ονζ. δυο (Lign. sanct. ʒii)

Λεν. Σιτσαβρ. ονζ. δυο (Lign. sassafr. ʒii)

Λεν. Ζανσεβερ. μ.α ονζ. (Radic. sassapar. ʒi)

Ραδ. Κιν. μια ονζ. (Rad. Peruv. ʒi)

πολσ. μηρ μισσ. ονζ. (Stipit. dulcam. ʒβ)

πομ. συντ. δραχ. δυο (Pom. colocynth. dr. ii)

Δολζ. μερκ. μια δραχ. (Mercur. dulc. dr. i)

Omnes has species secum abstulit, et postea certior factus sum, eum homini curando decoctum, quod additis variis aliis medicamentis arcanis ipse praepararet, certis interiectis temporis spatiis tamdiu praebere, donec gonorrhoea, quam solam isto remedio aggredi soleret, evanuisset.

et tum cubeb. praecipua sunt remedia, ubi stadium inflammatorium plerumque parum tractatur necessariis medicamentis antisypiliticis et pituitosis, saepe vero urinae secretio variis diureticis iuvanda putatur (54). Quamquam hic, ut ubique in omnibus morbis, diaeta ab aegroto neglecta tractationem difficiliorem reddat.

Pulmonum phthises, quae hic omnino rariores sunt, quam apud nos, initio propter lenem decursum plerumque catarrhi habentur, quumque in mitissimo climate extrema demum periodo manifestae et cum celeri decursu apparent, tum fere tamquam insanabiles deseruntur, quoniam cortex Peruvianus et opium, qualicunque forma et conditione adhibentur, iam non sufficere possunt. Omnino adversus pectoris gravationes, qualescunque sint, electuarii genus, quod mantschuri appellatur, magnopere in usu est, praesertim si cum insomnia coniunctae sint, et si diuturna passio instare videatur. Hoc electuarium ex melle variisque aromatibus et herbarum pulveribus constat et praecipue cum cortice Peruviano et opio paratur. Illis expectoratio petitur, cortice Peruviano corroboratio, postremo, ut consentaneum est, tranquillitas, quae etiam haud raro in aeternum efficitur.

Contra scorbuticas gingivae affectiones (55),

- 54) Cantharidum tamquam diuretici magnus hic est abusus.
- 55) Exortae sunt illae plerisque in casibus ex abusu tam simplicium, quam compositorum praeparatorum mercurialium.

quae satis crebrae sunt, dilutus acor sulphuris adhibetur, qui illinitur, dum interna tractatio et diaeta accommodata extra conspectum medici Graeci positae sunt.

Verminationes drasticis medicamentis purgantibus tractantur, nullaque habetur ratio causarum et complicationum (56). Hic imprimis scammonium, quod in Lesbo insula reperitur, et cucumeres colocynthides, qui in Cypro ex planta sine ulla fere cultura crescentie colliguntur, in usu sunt.

In ascite, qui praecipue ruri frequens est, ex abdominis viscerum obstructionibus chinini abusu inductis orto, et hydrocele medici Graeci puncturam norunt, quam in illo etiam scalpello exsequuntur, quum careant acu triquetra. His exceptis quaevis tam interna quam externa iis hydropum tractatio idonea (pectoris hydrops, pericardii hydrops etc. ab iis non distinguuntur, quum tantum multa significante nomine pectoris molestiarum veneant) ignota est, nisi quis applicationem expressi succi recentis scillae (57) et cepae talem habere velit.

- 56) Quid sit *λεβιδοχόνθον* (usitatissimum remedium arcanum in verminationibus), exquirere non potui. Fortasse est illa mutilatio verbi helminthochorti.
- 57) Scilla maritima saepissime reperitur in Graecia, ubi *κουρβάρα σκίλλα* appellatur. Gerit tamen nomen *σκίλλα* etiam genus orchium, satyrium orchitidis L., quod, ut distinguatur a *κουρβάρα σκίλλα*, appellatur *ὄρχιδα σκίλλα*.

In cuiusvis generis passionibus colicis vel cum diarrhoea coniunctis vel non coniunctis cucurbitulae siccae maxime usurpantur, ita etiam in doloribus regionis lumbaris. In illis prioribus umbilicus se avulsisse putatur. In applicandis cucurbitulis plerumque etiam locum habet actio quaedam singularis, quae Graecis non minus efficax, quam necessaria videtur, et conversio umbilici (*γυρίσειν τὸν ὀμφαλόν*) appellatur. Vtula plerumque mulier immotis oculis intuetur et digito indice premit umbilicum, et ter circum aegrotum ambulans toties eum circa axem ipsius circumagit. Quae omnia inter recitata carmina magica fiunt, et postea cucurbitula sicca imponitur. In unaquaque renovatione huius tota actio de integro instituitur. Praeterea etiam in diarrhoeis, qualiscunque earum sit causa, opium et theriacam ipsis acceptam libenter adhibere solent, ut quam celerrime eas obturent.

Metrorrhagias cinnamomo tractant et probabiliter etiam alumen in usum vocarent, nisi falso miram ei tribuerent facultatem mulieres steriles faciendi. In haemorrhagia narium, si vehemens sit, arta constrictio brachii sinistri commendatur.

Ammorrhoeae et aliae irregularitates menstruationis sine ulteriore respectu venarum sectionibus, modo in pede modo in brachio, interdum vero etiam emmenagogis tractantur, nominatim Sabin. (iuniper. Sab. L. ubique sua sponte crescens reperitur) et cantharidibus, unde metritis aliaeque ventris inflammationes saepissime nasci solent. Specifica vero habentur in e-normitatibus menstruationis pulvis araneorum

tostorum vel membranarum anguinarum vere exutarum et recentes nuces iuglandes, quarum frequentem usum iam Hippocrates animadvertit vermes depellere.

Spasmi et aliae nervorum affectiones saepe habentur signa daemonis maligni, ideoque maxime incantationis formulis oppugnantur. Caeterum in prioribus casibus opium quoque usitatis formis usurpatur, nisi tractatio statim ab initio clericis tantum et monachis commissa sit. Memorabile est, etiam nunc homines lapides quosdam mirificos secum portare, qui Deucalionis temporibus ex ferorum asinorum capitibus sumpti sint, quique efficacissimi esse putantur contra epilepsiam aliosque morbos spasticos (58). Quemadmodum Pythagoras epilepsia laboranti anisi plantam in manum dedit (59) impetum leniturus, ita hodie eiusmodi aegrotis cauda felina ante impetum in manum sinistram datur.

Insanientes simpliciter in monasterium vel ecclesiam remotam transferuntur, ubi sibi ipsis relictis victum tantum maxime necessarium accipiunt, quum spes agitetur, ibi caerimoniis sacris daemones malignos, qui eos obsessos tenere censerentur, optime expelli posse. Inde plerumque mox in sepulchrum deferuntur. Pythagoras, qui musicae vim in tractandis morbis diuturnis, qui ex animi perturbationibus orti erant, noverat (60),

58) Annon hic lapis mirificus in capitibus asininis re-pertus lapis philosophorum sit?

59) Plin. lib. XX. c. 17.

60) Plin. lib. XXX. c. 1.

utique felicior in adhibenda ea fuerit, quam hodierni sacerdotes Graeci, qui miseros inclusos quotidie saepius oblectant cantu suo, qui vere dicendus sit facilius homines in furorem perducere posse vel lapides emollire vel mortuos resuscitare, quam aegrotos, praesertim insanientes, curare.

Ex cutis morbis medici Graeci scabiem similesque huic pustulas unguento sulphurato tractant, remotis internis remediis, addito alumine (61) soluto et recens expresso scillae succo. Si contra impetigines Alpei aqua nihil iam praestiterit, etiam omnis sapientia Graeca corruit. Erysipelas humidis fomentis tractari, per se intelligitur, si animadverteris, huius generis aegrotos plerumque antea in balnea mitti, quasi ad praeparandam curam. Sicca fomenta opinionibus eorum omnino adversantur, et de tollenda causa interna, etiamsi maxime appareat, ne cogitant quidem. Quamquam raro hic omittitur venae sectio, quam tamen fere semper suppuratio insequitur, ita ut vel horrida saepe reperiuntur exempla altorum destructionum ex erysipellate perverse tractato profectarum. Sane tristes ignorantiae Graecae testes!

Icterus cum omnibus complicationibus suis variis et causis initio venae sectione curatur. Postea ovorum oleum, quod dicitur, (ex cocto

61) Alumen Melium, Aegyptiaco excepto, omnium optimum esse fertur, sicut sulphur eiusdem insulae praestantissimum habetur.

vitello cum ol. amygdalar. vel ol. nuc. ing'andor. paratum,) cum croco, (qui praecipue Meli frequens est atque etiam colligitur,) vel crocus in emuls. semin. melon. vel emuls. lini vel in decocto rad. gramin. vel alih. maxime efficax habetur. Non sine celeri eventu aliquando me praesente linguae bubulae glandula tosta et in pulverem mutata usurpabatur.

Alii cutis morbi obvii parum distinguuntur et nulli peculiari tractationi subiecti sunt. Etiam infantium cutis morbi, qui apud nos frequentissimi sunt, hic rariores offenduntur, quam ut medendi artifices illi novisse eos possint. Quin variolae, licet minus usitata sit et parum accurata fiat insitio (62), non frequentes sunt, et tum in leni decursu plerumque nulla curantatae, nisi symptomata fortius emergentia appareant, ubi, perinde ut in aliis pustulis tali

62) Variolarum insitio, sed locis prorsus inusitatis, velut in extremo naso, inter supercilia, in fronte, omnino rara est. In laudem medicorum, qui in classe Rossica versabantur, referatur, eos, quocumque pervenissent, ubique variolarum insitionem propagare aut ipsos exercere studuisse. Maxime ista re gaudere poterant Calauriae incolae, quum huius portus propria classis nostrae statio esset, ita ut per totam commorationem nostram postea ibi ne unus quidem casus naturalium variolarum appareret, et omnino nullus esset infans, cui non insitae essent variolae.

modo existentibus, denuo medicamenta purgantia, vel etiam hircudines atque adeo universales sanguinis detractiones locum habent.

Si in caeteris omnibus infantium statibus morboris fere tantum rhei pulvis aut syrupus cum opio in gratis suis formis et vesicatoria, praesertim si passio universalis alicuius loci affectionibus manifestior evaserit, quibus posterioribus tamen vel in tenerrimis infantibus magnopere abutuntur, si igitur haec praecipua sunt remedia, facile intelligitur, omnino tractationem infantium morborum non optimam esse posse. Quum hominibus, qui se medicos esse prae se ferunt, omni litteraria aliaque eruditione destitutis, et omnino organismus humanus et maxime infantium ignotus sit, quum nec evolutionis periodos nec conditiones earum aestimare sciant, quum tenerrima iam aetate naturae conatibus importune detrahendo sanguine etc. adversentur, quum praeterea omnibus praeiudiciis popularibus de infantibus (63) sive consulto sive

63) Allium in oculos tuos! medicus infanti acclamavit, identidem faciem eius conspuens, ut perniciosam incantationem verborum meorum, pulcher infans, solveret. Quod autem pulchro huic infanti, qui validus puer duorum annorum erat, abstersa capitis impetigine, quae hac aetate nullius momenti est, encephaliticam acutissimam procreavit, et, ut consentaneum erat, eum (sine ulla incantatione) in sepulchrum perduxit, id aequo animo tolerandum erat. Allium, praesertim

propter ignorantiam assentiantur, ubi porro tractatio parum idonea, sicut fortasse etiam amoris defectus vel certe neglectio aestimationis infantium tamquam existentium mundanorum et necessariae sequelae, physica miseria et moralis imperfectio, simul vim exserunt, sane facile intelligitur, qui fiat, ut tanta sit infantium mortalitas.

In univcrsum vero etiam notandum est, ad agendi modum horum curatorum generis humani non multum aut potius prorsus non pertinere novas medendi rationes et inventiones in therapia et materia medica factas. Qui enim illas cognoscere possint? (64) De agendi ratione eorum haud facile certius quid indicari potest. Varia genera et species morborum ignota iis sunt, aut referunt ea in eundem ordinem, tractationem secundum symptomata variantes. Perscrutatio et meditatio in praxi eorum non est exspectanda. Ita vero illud habent commodi, quod minus dubii sunt in agendo, et stupiditate sua tam felices sunt, ut nec sibi ipsis nec conscientiae suae repugnandi occasionem habeant. Verum effectus eorum? — — —

putamina eius, omnino maxime usurpant in amuletis ad arcendum adspcctum malignum, qui dicitur, tam ab infantibus quam ab adultis hominibus. Alia remedia incantationes solventia sunt fuligo, cinis, sal, flla coccinea etc.

64) Chinin. sulphur. exceptionem hic facit, non tamen laudabilem.

Praeterea etiam commemoranda est curatio verna, quae dicitur, in Graecia usitatissima, quae Aprili aut Maio mense instituitur, et in eadem fere ratione versatur, quae omnino locum habet in morbis curandis. Initium fit venae sectione in brachio vel pede, deinde medicamenta purgantia dantur, interdum per plures dies continuos, et postremum duae hirudines ano applicantur. Dieta stricta, quae per binas ternasve hebdomades continuatur, istam sequitur actionem, quae ex eorum opinione in totum annum ab omnibus morbis defendit. Per totam curam quotidie nonnullae doses publice signatae capiuntur terrae Lemniae, quae in Graecia clarissima est, quaeque terrae sigillatae Calabrae par est et in Oriente tantum consumitur. Quae terra, licet eam accusent de efficienda splina, quae dicitur, quin de hydropo, tamen per curationes vernas quasi medicamentum habetur. Quamvis veteres medici Graeci ea tamquam medicamento usi sint, nam Philoctetes ea curatus esse dicitur, et ipse Galenus ad eam perquirendam Lemnum profectus esse fertur, quamvis recentiores ei, praesertim XV die Augusti mensis collectae et signatae, adeo mirificam vim tribuant, prudens tamen chemicus profecto eam prorsus vulgarem argillam agnoscit, quae bonos effectus, praeiudiciis celebratos, producere non possit.

Regimen aegrotorum, quod a medicis Graecis praescribitur, simplex quidem plerumque est; quae tamen res magis omnino Graecorum vivendi rationem simplicem esse docet, quam illorum magnam esse intelligentiam. Hordei, panis, o-

ryzae aqua, haec postrema adeo in febribus, quamvis obstruendi facultatem habeat, vel aqua cum succo citrei (65) vel syrup. capill. vener., qui in parvis lagenulis cum signaturis Italicis venditur et acceptissimus est, vel decocta herb. cap. vener. vel rad. gramin., rad. alth. notae ideoque fere solae aegrotorum potiones usitatae sunt. Quum vero timent, ne nimium aegrotus bibat, pro omni potione ei sacchari candidi frustum in ore ponunt, quo sitim depellere debet, sicut ei libet.

Ex vegetabilibus nutrimentis aegrotorum praecipue macarones, turundae, oryza usitata sunt, et ab omnibus medicis Graecis tamquam innocentissima et concoctu facillima commendantur. Interroganti igitur aegroto, quid prandere possit, respondetur: *μνέστω με νερό* vel *ξύσι με νερό*; et repetenti interrogationem de coena profertur: *νερό με μνέστω* vel *ξύσι*. Pitisana, polenta, farina cycae aliaque eius generis, nisi in nonnullis oppidis maioribus, non veneunt. Quod ad fructus attinet, qui ipsis aegrotis saepe crudi, quin immaturi praebentur, non satis cavetur. Imprimis usus praematurus et immoderatus cucurbitarum citrullorum febres intermittentes recidivas frequentissimas producere fertur.

65) Raro tamen medici Graeci hanc aquam limonatam aegrotis suis praebent: simplicius agunt: ipsi nonnullos citri fructus cum putamine coram iis edunt, et voluntarii sequuntur exemplum propositum aegroti.

Damnosa est consuetudo, cui saepe indulgetur, dandi aegrotis amygdalas contusas cum saccharo, praesertim si ob cruditatem non multum nutrimenti cupiant, vel infantibus, ut iucundo sapore placentur, aut, si alias res repudient, ut nutrimentum iis ingeratur. Spinacea, portulaca, lactuca, brassica botrys, virentia pisa et fabae (quae tantum cruda eduntur), cepae, allium et similia suis temporibus pro oleribus usurpantur.

Ex animalibus nutrimentis nonnulla piscium marinorum et conchyliorum genera, caro ovilla et sub finem curae; tamquam cupediae, etiam gallinacea et agnina conceduntur. Omnino vero aegrotus, quod ad quantitatem attinet, non curiosus est, neque ea res multum respicitur. Quae laborem aut impensas procreant, ea saepe negliguntur.

Munditia necessaria et aëris temperatura, ut iam supra monstratum est, raro servari potest, neque magni momenti esse putatur. In gravibus morbis hominum, quibus multi sunt propinqui et familiares, cubiculum, sicut itidem supra memoratum est, tot praesentibus repletum est; ut eximia exhalatio calorque et coartatio producat; quam rem medicus parum impedire potest (66).

66) In pulmonum passionibus, praesertim inflammatorii modi, haec res, sicut sacerdotum caerimoniae sacrae ad aegroti lectum usque continuatae, quibuscum, uti notum est, suffitiones artissime coniunctae sunt, ad causas pertinet primarias exi-

Lavationes rarissime adhibentur, quia praeparationes ad eam rem necessariae prorsus deficiunt; quin ne pedum quidem lavationes ea de causa semper apte institui possunt.

Ad chirurgiam quod attinet, sperari nequit, melius cum ea agi, licet quasi proprius hominum ordo, Rumeliotae et Albanenses, exstet, qui prae caeteris chirurgiam colit eique operam navat.

In minorum tractatione morborum chirurgicorum non sine scientia practica agunt; quin maiores operationes instituere non verentur et interdum non infelices sunt effectus eorum. In universitatibus litterarum exteris eruditi medici originis Graecae fere omnino non occupantur chirurgia, et libenter praxin eius concedunt his collegis, quorum praecipue duobus Rumeliae pagis, Charmora et Argyrocastro, oriundi excellent. Incolae horum duorum pagorum adeo monopolium in exercenda chirurgia sibi arrogasse videntur, quum ars eorum a patre in filium transeat, qui ab illo iam puer in secreta illius deducitur (67), ubi tempora, praecipue

tuum plerumque infelicium, id quod observandi ego saepius occasionem habui, et omnes preces obsecrationesque nihil iuvant ad talem insaniam tollendam.

67) Quod chirurgiae scientia quasi hereditaria est, id praecipuum est impedimentum perfectionis eius in Graecia; nam filius aut praeceptis paternis obediens aut lenitudini indulgens morem rece-

per Turcarum imperium et per novissima bella, maxime ad adipiscendam aliquam facultatem illis faverunt.

Sane quidem anatomia, physiologia et pathologia, vera fundamenta chirurgiae rationalis, ignotae iis sunt, aut non minus perversas et imperfectas notiones de illis tenent, quam maiores eorum, Asclepiadae, quos religio et superstitio corpora humana dissecare vetabat. Si igitur illud exceperis, quod a vulgo humili nimium iis imputatur, quodque vaniloquentia eorum iusto plus augeat, hoc tamen negari non potest, aliquam eos habere dexteritatem technicam, certam agendi rationem, in multa audacia saepe felicem eventum. Dexteritatem exercitatione ad-

ptum et regulas antiquitate sanctitas conservat. Classicus hoc respectu locus est Galeni (Administr. anat. lib. II. p. 128), ubi dicit, scientiam medicam antiquissimis temporibus hereditariam fuisse, et parentes eam tamquam privilegium familiae liberis impertivisse. Pari modo Hippocrates (Lex. p. 42 ed. Linden.) antiquam legem commemorat (*Τὰ δὲ ἱερὰ ὄντα πρῆγματα ἱεροῦσιν ἀνθρώποισι δέκνυνται· βεβήλοισι δὲ οὐ θεμις, πρὶν ἢ τελεσθῶσιν ὀργάνοισιν ἐπιστήμης.*), ex qua, sicut ex Galeni loco modo laudato, pae-ne in animum inducere possumus, hoc partium studium in exercenda chirurgia quasi rem hereditariam esse Asclepiadarum, quae usque in recentissima tempora propagata sit.

epti sunt, et certa agendi ratio eorum maxime nititur theoreticae scientiae defectu et eo, quod pericula et difficultates, quae oboriri possint evitandaque sint, nunquam norunt, neque infelicem successum, qui futurus sit, praevidere possunt (68). Si igitur periculosam agendi rationem variis iactionibus et commentis popellum celare sciunt, hic eo magis miratur curationem feliciter peractam mali chirurgici licet specie tantum alicuius momenti.

Lactatione circulatoria, ut consentaneum est, destituti non sunt, nec magis eximia impudentiae copia, qua facta sua extollunt, quae a populo tam credulo nimis facile pro veris habentur. Ita horum heroum aliquis matri suae pin-

68) Miles Rumelioticus infelici casu telo suo primas phalanges omnium quatuor digitorum manus laevae amiserat. Perversa tractatione gangraena iam medias phalanges transgressa erat, et totam manum mox corripere minitabatur. Ego illo tempore ab eo consultus necessario non aliam ei spem ostendere potui, quam, si felicissimus esset, se priores quidem binas phalanges omnium quatuor digitorum amissurum esse. Nec mihi tamen nec alii collegae, qui aderat, credere voluit, quum popularis eius eum tractans de nulla amissione locutus esset. Immo spem aegroti movere sciverat, fore, ut digiti crescentes in integrum restituerentur. Quodsi hic miser aliquando ad coelum pervenerit, laeva quidem manu sane portam non aperiet.

gui, forti opii portione data in altum somnum coniectae, resecto ventre plures libras adipis ex-
missee ferebatur, omniaque tam accurate ac di-
ligenter postea coniunxisse et pertractasse, ut ne
minimum quidem inde malum oriretur. Alius
quidam audacissima fronte mihi narravit, se alicui
os femoris sinistrum tormenti globulo ferreo con-
tusum prorsum extraxisse, in cuius locum aliud
ex cane sumptum tam apte restituerit, ut homo
plane sanatus ne claudicaret quidem. Monstra-
re mihi adeo promisit, occasione data, mi-
rum illud exemplar impossibilitatis, quum vide-
ret, me narratione sua parum fidere. Utendam
occasionem probabiliter parum curiosus praeter-
misi; nam plane sanatus cum osse canino nun-
quam in conspectum meum venit. Vulgus ta-
men minime dubitat, quin eiusmodi hominis
mirifici peritia talia efficere possit.

Praeconceptis opinionibus, ut in promptu est,
non magis carent, quam cacteri eorum collegae
Graeci, idque maxime quidem ipsi credentes,
saepe tamen etiam non refragaturi vulgi opini-
onibus. Ita, quod exemplo sit, omnia vulnera sini-
stri oculi sanabilia putant, quum eadem dextri ocu-
lum perderent. Pari modo in venis secandis accu-
rate distinguunt, quae brachii venarum aperienda
sit; praecipueque respiciunt venam basilicam
et cephalicam, ad quas secandas sympto-
mata morbi permovent, quum ratio habeatur
eius rei, utrum haec magis ex cordis regione,
in quo casu prior, an ex capitis regione proce-
dant, ubi posterior feritur; nam alteram recta
ex pectore profluere putant, alteram ex capite.
Omnino in iis multa adhuc deprehenduntur

praeiudicia non tantum priorum saeculorum et
Arabicae medendi artis temporum, sed vel canae
antiquitatis, quae paullatim conspicua fiunt iis,
qui rem cognoscendi copiam habent.

Missae autem hac re, profecto, uti dictum
est, felicitis successus exempla in casibus dubiis
obvia sunt, quatenus res maxime ex dexteritate
pendet, ubi sane non magnopere perfectione
vel bonitate instrumentorum suorum adiuvan-
tur. Specillum et scalpellum, minus forfex,
praecipua eorum sunt instrumenta. Acubus qui-
dem perinde utuntur ad applicandam suturam
cruentam, novisse tamen videntur solas curva-
tas. Sed quod ad rationalem tractationem ae-
grotorum attinet, notiones eorum, si quas tene-
ant, agendique rationes minime rectissimae sunt,
et huc maxime tractatio pertinet simplicium et
complicatorum vulnere recentium, quae mini-
me adhibita aqua purgantes, inspergendo carbo-
ne, unguentis irritantibus et balsamis (69) cura-
re student, fortibus turundis refercientes.

-
- 69) *Primarium elementum horum balsamorum saepe
est ladanum et mastiche. Prioris illius resinae
magna copia colligitur ex cisto ladanifera L., quae
frequens est in montibus ad Canaeam sitis et in
Idae radicibus. Omnino Creta herbis aromaticis
maxime abundat, et clima huius insulae usque
tam salubre est et salutiferum, ut Hippocrates
ne hodie quidem dubitaret illuc aegrotos suos mitte-
re, qui una cum aëre puro etiam vapores saluta-
res vegetationis ditissimae haurirent. Gum. ma-*

Thymorum aliarumque glandularum duramina, furunculos, panaricia, ulcera fistulosa etc. non tam solventibus vel emollientibus cataplasmatibus, quam potius irritantibus, ferverfacientibus tractant. Illa maxime cataplasmata ex coctis, contusis malvis (μολόχικα) aliisque herbis similibus cum farina avenacea vel hordeacea parata, haec posteriora ex cepis assis saccharoque et sinapi constantia in usu sunt. Effecta, quam petiverunt; purulentatione et apertione spontanea, ne hic quidem penicilla crassa irritantibus unguentis illita vulneribus imponere dubitant, ubi tum gravis purulentatio, non respecta qua-

stiches ex pistacia lentisco L., quae arbor in Archipelagi insulis crescit, colligitur, maiore vero praestantia in insula Chio. Mastiche in Graecia, ut in Turcia, praeterquam quod usui medico inservit, etiam tamquam medicamentum diaeteticum magna fama gaudet. Ita adhibetur illa ad praebendum pani et vino meliorem saporem; et Graeci Graecaeque eam per totum diem mandunt, opinantes, ita se dentes sanos conservare animamque foetidam in melius mutare. Decoctum ligni huius arboris certissimas podagrae sanandae vires habere dicitur. Ad servandos dentes candidos et sanos etiam frictio eorum adhibita ὀφθαλμὸν ἀνιλάα, quam supra annot. 57 commemoravimus, non tam utilis est, ut haec digna sit planta, ante quam modo ex terra proveniente precumbant homines quamque pluries morsu appetant.

litate puris, certissimum iis est criterium, ulcus idoneo modo purgari, quantarumcunque eversionum et morborum consecutivorum ansam praebent. Omnia glandularum duramina etc. secundum horum chirurgorum opiniones necessario ad spontaneam apertionem perducenda sunt, ipsa testiculorum duramina subiecta sunt huic tractandi generi, et saepe doletur, non iecinoris quoque duramina eodem modo curari posse.

Perinde etiam fere omnia cutis ulcera chronica, nullam habentes rationem causarum eorum complicationumque, irritantibus unguentis et balsamis tractant, ubi ad malignum sanguinem, ut opinantur, ex vicinia removendum, hircudinem, saepius etiam cucurbitulam cruentam prope ab illis applicant. Ventosae applicantur, dum paullulum lanæ arboreae in scypho positum incenditur, eodemque temporis momento scyphus inversus loco novacula scarificato admoveatur. Vehementer pullulante ulcerum granulatione plerumque saccharum inspergitur.

In adustionibus sufficiunt folia crambes, plantaginis maioris, papaveris commun. etc., in luxationibus et contusionibus emplastrum ex mastiche, olibano, ladano et sicera, praecipue vero petroleum, quod in insula Zacyntho ex iisdem accipitur picis fontibus, quos iam Pausanias et Herodotus commemorant. Post rabidi canis morsum ad praecavendam hydrophobiam pustularum sub lingua orientium (?) exustio cuspidis ferri candentis hic in usu esse dicitur, id quod tamen raro exercere licebit, quum canum rabies, hic res sit rarissima. Intrinsecus carbo dari

fertur aliquot villorum ex cane, qui momordit, evulsorum. Ad sanandum anguim et scorpionum morsum hodie quoque cum Pythagora (70) sinapi tamquam forti remedio utuntur et arcanum remedium praecavendo morsui horum animalium secum circumferunt, quod verno tempore sumptum in totam aestatem scilicet a morsu defendit et maxime ex calomelane constat.

Ubi igitur in tractatione maxime tantum irritante (nam lenia unguenta et adeo olei olivarum puri usum non magis norunt, quam turundam ex linteo carpto contortam sive Anglicam, cuius loco ubique lana arborea adhibetur, quae in ulceribus vietis et remissis certe commendari potest) — ubi, inquam, in tractatione tantum irritante omnium vulnerum, fistularum, ulcerum etc. res vertitur, tantum in separatione, resectione, partiaria extractione ossis frustulorum, globulorum etc. (qua in re non ita magni sunt artifices), et in exstirpatione, ibi in suo genere aliquam sollertiam habent, et, si vis, etiam agendi normam, nihil tamen aliud, quam veterum agendi rationem et opiniones pro re commemorare scientes. Quod ad specialia attinet, haec quoque annotanda videntur.

Interligationem arteriarum non norunt, non magis compressionem recte applicatam, quoniam nullam tenent notionem de sanguinis circulatione. Medicamenta, quae ad sistendum sanguinem adhibent, illa sunt veterum chirurgorum

70) Plin. lib. XX. c. 22.

rum Arabicorum, quae accedunt etiam magicae et prosperitatis precationes Christianae aliaque eius generis. Quare sanguinis profluvia, quamvis utantur ferro candente, minime raro iis exoriuntur.

Amputationes et exarticulationes raras vel prorsus non obviae operationes sunt, cuius rei causa sit non tantum humilis populi praecudicium, quod extremo demum tempore felicibus medicorum extraneorum exemplis quodammodo decrescere incipit, quamvis, quod ad iudicationem de operatione attinet, haec nihil perdat momenti, sed quod chirurgi Graeci ipsi indicationes earum, temporis opportunitatem etc. parum cognita habent, et vel in maxime urgentibus casibus propter ignorantiam curandi ratione sua nimium confidunt. Nam si aegrotus iis moritur, qui amputationis vel exarticulationis ope conservari potuit, praecudicium vulgare, unamquamque ossis vulnerationem periculosam esse, quatenus semper caries et similia (id quod tamen nunquam concedere volunt) ex tractandi ratione eorum irritante nascuntur, famam eorum plerumque nihil detrimenti capere sinit, et, felicem forte curatione eventum habente, vix cogitat quisquam de victimis miseris, quas homines aestimare nesciunt, sed agnoscunt illos quam maxime peritos chirurgos.

In repositione membrorum non magnopere versati sunt; unde anchyloses et falsae artuum formationes frequentes luxationum sequelae sunt.

Trepanatio extra fines scientiae et actionis eorum sita est, et adhuc fere prorsus ignota es-

set, nisi recentioribus temporibus a nonnullis medicis extraneis exercita esset. Felicem quidem eventum in his casibus pro re habebant extraordinaria, quae cogitatione comprehendi non posset, infelicem autem pro vera interfectione.

Incredibili audacia et confidentia agunt in operationibus herniarum, licet non aliam sequentes indicationem, quam eas adesse. Vulgaris fere est opinio, herniam inguinalem et scrotalem sectione et repositione curandam esse. Quin unus ex insignioribus medicis Graecis, quales in exteris terris erudiuntur, medico ex classe Russica, propter externam herniam inguinalem gestatis malis bracheriis incarceratam, qua ipse laborabat, in consilium vocato, operationem proposuit radicalem, ad quam paratus esset, licet incarceratio tractatione idonea remota et bona fascia hernialis iam curata esset. Difficulus persuadere sibi potuit, solam gestationem perpetuam bracherii bene comparati ad retinendam herniam et ad praecavendas omnes sequelas malignas in futurum tempus sufficere. Nam operationes radicales, quas vocant, collegarum suorum, de quibus etiam permulta narrare scivit, prohibuerunt, quominus res ei perspicua fieret.

Quam infelices vero saepe harum operationum radicalium sequelas esse oporteat, facile quisque intelliget, qui operatorum scientiam anatomicam respexerit. Verum ipsa inscientia anatomiae difficultatumque et periculorum talium operationum faciles iis has reddit, et necessarias eas esse putant et sibi persuadent ideo, quod

fasciae herniales, quae usurpantur, plerumque imperfectae sunt et incommodae neque fini suo respondentes. Sequelae igitur nunquam cognoscuntur, et in pessimo casu ne innotescunt quidem.

Evidentius etiam argumentum, quam audaces sint hi operatores, praebet cataractae operatio, quam destituti omni scientia anatomiae oculi et omnino ophthalmologiae exsequuntur. Acubus satis crassi generis depressionem cataractae faciunt, idque interdum cum bono eventu. Verumtamen raro eius rei occasio adest, quum hic usque timor vulnerati oculi satis sparsus sit.

Quod ad reliquam oculos curandi artem attinet, non multa ea de re dici possunt praeter hoc, satis tristi statu eam in Graecia esse; id quod clarissime apparuit viso orphanotropheo in Aegina. Quadringentorum puerorum orbis, qui ibi impensis publicis educantur, certe dimidia pars altero vel adeo utroque oculo capta est, id quod evenit male tractata oculorum inflammatione Aegyptiaca, quae paucis ante annis ibidem vim suam exseruit. Miseri alumni instituti illius cuique hominum amanti horribilem offerunt adspectum; nam obscuraciones tunicae corneae, staphylomata, vel prorsus evacuati oculi hos tam parce a reipublicae administratoribus curatos iuvenes praeter omnem cogitationem deformant.

Omnino oculorum amissiones post inflam-

mationes eorum perverse tractatas, nominatim irritantibus et fortiter adstringentibus hydrocollyriis, pulvere ex vitro contrito vel saccharo et aliis medicamentis similibus, sine distinctione characteris causarumque et complicationum, ad casus non raros pertinent, et omne oculorum malum, cuiuscunque generis est, universe in Graecia fere insanabile habetur. Etiam esse, qui sanos oculos in statum morbosum redigere conentur, praesertim vanum sexum muliebrem, ex consuetudine earum intelligimus palpebras et supercilia nigro colore inficiendi, ad quam rem oss. sepiae calcinata et in pulverem terendo mutata adhibent. Plerumque earum oculi rubri sunt, id quod hic fortasse pulchrum habetur. Sed haec sufficiunt ad repraesentandam imaginem chirurgiae ~~usque~~ in Graecia.

Pessime vero omnium agitur cum arte obstetricia. Secessus et separatio mulierum ab altero sexu, praepudicium et mores Orientis, quorum postremi usque ad novissima paene tempora omni vi sua praediti erant in Graecia, adiumentum virile fere omnino ab officiis in partu praestandis excluderant, et vel ad hodiernum usque diem, ubi iam ex pluribus annis, finita Turcarum in Graecia dominatione, mores quoque Orientales his reliquae Europae eruditae summoti sunt, temporis spatium praeteritum brevius fuit, quam ut magnas mutationes efficere potuerit.

Cum paucis igitur exceptionibus adiumenta

in partu eiusque abnormitatibus muliebribus tantum manibus relicta sunt.

Quodsi ignorantia et praepudicium artem medicam universe in infimo perfectionis gradu hic usque vinctam tenent, facile quisque colligit, sub manibus ordinis mulierum vetularum hanc illius partem pessime comparatam esse oportere.

In singulas exceptiones sunt quidem hic illic medici necessitate postulante partum adiu-vantes, verumtamen hi quoque raro ante vocantur, quam parturiens iam cum morte luctetur. Sed ex imperfectione instrumentorum eorum, quasi reliquiarum ex pueritia huius artis, etiam de cognitionibus et facultatibus eorum, qui iis utuntur, iudicari potest. Simples, sed asperae, incommodae, parum idoneae forcipes, eiusdemmodi vectes, nonnulli hami inhabiles et pungentia perforationis instrumenta sunt, quae norunt et usurpant.

Qua autem ratione et ubi hoc vel illud instrumentum adhibeatur, id unice pendet ex medici partum adiuvantis peculiari voluntate studioque promptiore huius illiusve, reputatione rationali nullam vim in rem exercente. Caeterum si qui vere sint (71), qui severo artis ob-

71) Ita hic iudicans de Graecis partus adiutoribus ex his excipere debeo illos duos medicos, quos su-

steriatricae studio operam dederint, verisimiliter nimium prudentes videri verentur, ne postremi quaerantur; sed ita certe novisse deberent regulas generales, secundum quas eligenda sunt haec instrumenta, et tum etiam, quod ad tractanda ea attinet, exceptionem prae se ferre. Cum vero contrarium tantum manifestum sit, necessario credere debemus, tristissima esse conditione medicorum Graecorum eruditionem obstetriciam.

Peregrinis medicis, qui iam per longum tempus in Graecia versantur, casus obstetricii rarissime aut prorsus non obvii fuerunt, quum horum auxilium tum demum impleretur, quum hoc absolute serum est.

Conformatio mulierum Graecarum, non impedita vel turbata mutato vestium gestandarum more et peregrinis parum aptis consuetudinibus, fortasse etiam adiuta Orientali sedendi ratione, qua os sacrum non tantopere intus replicari dicitur, ita ut pelvis minoris diametri rectae latiores maneant (72), partum his, licet fere in

pra ann. 2 commemoravi. Attamen neuter illorum, qui haud dubie omnia officia obstetricia praestare potuerunt, unquam eius rei occasionem habuerat.

72) Equidem neque id credere possum, Orientalem sedendi rationem effectum modo indicatum habere,

conclavibus vivant, aequae facilem reddit, ut ipsae fertiles sunt, nisi inepta medendi ratio vel alia adiumenta medica parum accommodata valetudinem earum affligerint. (73)

Inde fit etiam, ut alienum auxilium rarius necessarium sit, quam in eruditore Europae parte, utque hic artis medicae ramus minus culturae necessitatem prae se ferat. Indidem intelligitur, cur in universum vel illi medici Graeci, qui in exteris terris scientiae suae operam dederunt, eruditionem sui in arte obstetricia tempus et pecuniam exigentem, cuius adipiscendi occasio iis non defuit, neglexerint,

nec, si res ita se habeat, eam ad iuvandum partum quidquam conferre, nam ea re laxior formata pelvis, cuius altitudo, inclinatio et curvatio, ut consentaneum est, mutata curvatura ossis sacri perinde non normalis manere posset, hunc tantum acceleraret. Sed ex opinionibus vulgaribus partus acceleratus sane ad normales pertinet, siquidem etiam hos posteriores, ut inferius monstrabo, accelerare student.

73) Gravidis prorsus usitate saepe iam iade a tertio quartove mense semel, postea vero inde a septimo bis per mensem vena secatur, quoniam opinantur, ita eas ad faciliorem partum praeparari, omissa autem ista re vitam per illum conservari non posse.

quum confidere non possent, in patria sibi impensarum remunerationem fore.

Ita hoc negotium solis obstetricibus permissum est, quas nec decursum partus nec momentum novisse statui potest. Opiniones autem earum et agendi rationem cognoscere eo difficilius est, tum quod rara est occasio observandarum earum, tum quod inscientia eas impedit, quominus ad ea, quae interrogantur, clare respondeant, technica verba non intelligentes, vel quod consulto verborum parcae sunt, ne inscientiam suam prodant, quamvis gravi vultu responsionem evitantes et speciem prae se ferentes, quasi omnia perspecta habeant et sciant.

Quum varia loca etiam variam in iis agendi rationem producant, nec facile queat fieri, ut consensus inter has feminas artem obstetriciam exercentes locum habeat (nam ubi aliqua cursum obstetricium ingressa est, ibi eum etiam absolvi), ideoque cognitio et propagatio variarum agendi rationum earum exsistere non possit, difficillimum est, certa quaedam et inter se cohaerentia ista de re pronuntiare.

Eruditio obstetricum, ut consentaneum est, non alia est, quam empirica et imperfecta. Quum, quanti aestimanda sit vita humana, prorsus nesciant, quum sensu tenero careant et parum religiosae sint, agendi ratio earum res est abominanda, praesertim si, id quod frequentissimum est, necessitatem sibi impositam esse opinentur partum artificiose dirigendi, adiuvandi,

accelerandi. Abnormes partus plerumque infelicem habent eventum, nisi natura, quamvis illae eam turbent, egregie vim suam exerceat. Sed ipsi normales partus, si diutius durantes earum patientiam fatigent, non valent ad arcedas eas a manipulationibus, a premendo abdomine, vi aperiendo ore uteri, trahendo infante correptis partibus prominentibus etc., ubi simul haud facile cessant parturienti liquores potionesque praebere irritantes, quae partum accelerent.

Quum nullum neque instrumentorum neque internam manuum opem, idque fortasse bona fortuna, cognitam habeant obstetrices, non alia iis offertur via in falsa infantis positione, quam parturientem iacentem et linteo involutam huc illuc movere, ubi per vices modo in caput sistitur, modo in pedes, vel ventrem ei hac illave directione premere et ligare, ut infantem in situm redigant partui magis idoneum. Qui tamen conatus si minus habeant eventum exoptatum, parturientis advocatur maritus, qui tantum solea ter uxoris dorsum feriens totiesque dicens ego te oneravi, nunc te exonerabo omnia partus impedimenta remove posse putatur. Quod si et ipsum nihil iuvet, vel, ut accuratius loquamur, si natura sibi ipsa iam auxilium praestare non possit, mox tam mater quam infans propter hanc agendi et nihil agendi rationem vitae finem attinget, quoniam versio artificiosa et expeditio infantis iis ignotae sunt. Dolendum est, satis frequentes esse eius-

modi victimas, quum opiniones pravae, ignorantia, suspicio mariti, certe non aequo modo malus pudor, prohibeant, quominus a perito medico inque ea re versato auxilium vere obstetricium petatur, donec per tempus licet.

Edito in lucem infante, funiculo umbilicali plerumque unguibus rupto vel quasi detricto (id quod fortasse non prorsus damnandum est), sanguine autem ex illius parte infanti adhaerente, quae nunquam colligatur, curiose remoto, statim ad excludendas tendunt secundinas, quarum commorationem productiorem, tamquam rei perniciosae, corruptae, immundae, damnosam esse putant. Fit vero illud aut immisericordi ratione trahendo, aut, si id minus invet, ventre constringendo, parientem super coxas aliquo ambobus brachiis amplexo, id quod plerumque, si satis fortis sit, rursus maritus facere debet, et vehementer premendo etiam necessariam vim in uteri fundum exercere student. Per totum tempus excludendarum secundinarum parturiens in urceum inanem flare debet, id quod eximium habet effectum, quamquam theoria huius actionis certe nulli Graecae obstetrici nota sit. Per se intelligitur, hic quoque confugi ad ea medicamenta interna, quae partum adiuvare creduntur, quum iis etiam secundinas excludendi facultas tribuatur.

Saepe medicus rationalis postea occasionem habet observandi laesiones, prolapsus et inversiones uteri, extensionem statusque inflammatorios et eius ipsius et ligamentorum eius, omnino se-

quelas, quae immani parturientium tractationi imputandae sunt. Itaque vel maxime infelices exitus non valde raros esse posse, facile intelligitur; et ii casus, quibus plures uxores unius eiusdemque mariti, aliae post alias saepe iam primo puerperio moriuntur, opinioni favent, unius eiusdemque obstetricis artificium mortem earum effecisse.

Incredibili autem negligentia recens natus tractatur. Parum miti ratione os ei immundo digito purgatur; conspergunt eum cinere vel sale (unde proverbium: salsus), defricant eum, et dies hebdomadesque praetereunt, antequam de alia cutis purgatione cogitent; quin reperiuntur infantes annum et plus nati, qui nunquam lavati, nedum in balneum lati sint.

Succulos quidem purgantes fere non praebent, quum hi non ubique accipi possint; sed pro iis, uti iam supra dictum est, mantschuri dilectis cum opio vel theriaca coniunctis etiam levissimam infantis inquietem sedare student, siquidem mamma, quam matres fere omnes liberis suis ipsae praebent (74), minus iam

-
- 74) Quamquam Graeca nunquam in animum inducet, sanctum matris officium, ipsam mamam praebere, modo hoc fieri possit, ab alia, quam mercede conduxerit, praestari iubere, tamen in contrariam partem adeo modum excedunt matres, ut in tertium usque infantis annum illud facere pergant;

sufficiat. Incredibile omnino quantus est opii abusus in infantibus, nec raro tristes eius sequelae animadvertuntur in infantibus, qui inde a partu illo medicamento in somnum coniciebantur, etiamsi inquietas eorum nocturna, absque ullis morbi symptomatibus, prorsus naturalis est. Inde non tantum lentae venenationes cum sequelis suis inevitabilibus existunt, sed saepe adeo prompta mors, id quod sane rarius animadvertitur, quam vere fit, sed a medico erudito, qui iam, quum periculum in mora est, advocatur, perquiri potest, quum ignorantia et defectus legum ea de re veritatis confessionem minime impediunt.

Clysteria parvulis infantibus, vel illis, qui iam annum nati sunt, adhibere, res putatur, quae prorsus fieri non possit; applicant pro iis suppositoria ex sapone.

Puerperae in normali decursu puerperii

quin adeo novae graviditates vix eas inde avocant, quum mamma certissime placet infantem mox corruptum, et levia iuscula pullesque contra famem eius, minus propter paupertatem, quam propter segnitiam et negligentiam, parari non soleant. Praecipua tamen causa, cur tam diu mammae praebeat mater, ea est, quod ex intimo animo optat, ne rursus gravida fiat, cuius optionis plerumque sincerum habet socium patrem.

plerumque tantum infusionem semin. anis. vel decoctum herb. capillor. vener. accipiunt. Praeterquam quod, ut intelligitur, sanguinis evacuationes non praetermittuntur, praesertim si ex vulgari opinione non satis abunde lochia fluant, etiam potiones spirituosas, praecipue liquores destillatos, bibere debent, et quidem, quo difficilior erat partus, eo plus. Quod ad localia auiet, id spectant, ut puerpera per totum hypogastrium robustis fasciis fortiter constricta maneat; quae fasciae primis ternis diebus non relaxantur, potius magis contrahuntur. Ipsae partes genitales pulve, ex foliis rosarum, melle, vino vel sicera facta, foveantur, vel per vices variis siccis herbarum aromaticarum pulveribus insperguntur, id quod facere pergunt usque ad nonum diem, qui Graecis etiam eiusdem momenti est, cuius est quadragesimus, ante quem nulla puerpera in publicum prodire audebit.

Caeterum functiones normalis decursus incommodorum puerperium sequentium non magis recte aestimantur ab obstetricibus Graecis, quam affectiones abnormes, unde etiam has usitata sua norma aegroti hominis omnino metiuntur, et, tamquam non pertinentibus iis ad obstetriciam diuisionem suam, iam non partus adiutrices se profitentur, sed tantum medicas, nisi veris medicis Graecis magnum campum tumultuationis suae practicae permittant.

Inde videas, ut omnino in quovis morbo, venarum sectiones adhiberi in levibus motioni-

bus febriculis, clysteria et medicamenta purgantia in obstructione vel naturali, amuleta et monachos in spasmis, etc.

Lactei abscessus cum malo exitu, velut supuratione et gangraena, non rari sunt, quum quisque tumor venarum laciearum vel haesitatio in iis statim irritante modo imponendis cepis assis etc. tractetur.

Procidentia et situs obliquus uteri saepe quidem propter tractationem rudem locum habeant necesse est; attamen statui potest, haud raro illa, licet non vere exstarent, curata esse, ut ego duobus quidem casibus rem cognoscendi occasionem habui, quamvis et aliae res et praecidia propriam inquisitionem difficilem reddant. Hic non deest applicatio generis pessarium (75), quae plerumque ex vigentibus aro-

75) Praeter haec pessaria ad praecavendam conceptionem non tantum apud meretrices, sed etiam apud feminas nuptas, quae non amplius concipere volunt, arcana quaedam compositio etiam in usu est, quae in lanam arboream stillata in vaginam inseritur et ante os uteri sursum movetur. Plures sunt eius generis compositiones, quae cum aliis rebus ad scientiam obstetricum Graecarum pertinent. Sed theoria huius agendi rationis profecto non compositionibus istis, sed satis ipsa lana arborea declaratur.

matibus, cinnamo, caryophyllis aromaticis, nucibus moschatis etc., lanaque arborea vel laciniis xylinis parata in vaginam inseruntur ad sustentandum uterum. Ibi eadem plerumque tamdiu relinquuntur, quam effectus eorum necessarius habetur, nulla instituta permutatione ad curandam munditiam. Magna eorum est fama, quoniam saepe ibi iuvent, ubi nihil invandum est, nocent autem irritatione sua internis partibus genitalibus vel per se in statum irritatum perductis; id quod tamen nunquam iis adscribitur, sed statui, cui mederi debent.

Febres puerperales non raras sunt, attamen medicus prudens, in tempore vocatus, facilius opem ferre potest, quia aut plerumque magis fortuitis irritationibus, quam internis causis natae sunt, quibus remotis vel lenitis etiam morbi indoles statim minus periculosa fit, aut quod propter clima ipsae leniorem decursum habent, modo tractationi convenienti subiiciantur. Sibi ipsis, si non adeo medicarum aliorumve circulatorum manibus, permissae fere pernicioso exitu sunt, quum, quamvis adhibeantur venarum sectiones et medicamenta purgantia, partium portionibus valde irritantibus, nominatim maiore usu liquorum destillatorum, quos iam commemoravimus, partim fotibus et farturis vaginae, ubi res irritantes usurpantur, ut lochia suppressa denuo provocentur, inflammationes vehementissimae et postremum adeo mors producantur.

Ita omnino levissimae affectiones in puerperis tractatione saepe insana causae existunt

periculosorum morborum, et vocato vero medico talibus in casibus adversis praeterita maxime tantum divinanda sunt, quum auctores magnopere caveant, ne ei omnia accurate exponant, idque praecipue ideo, quod inepti adiutores et adiutrices simul etiam arcana sua medicamenta et artificia celari cupiunt. Ut vim nocentem medicamentorum artificiorumque suorum victimis mactatis cognoscant eaque missa faciant, expectari ab iis non potest. Partim enim, etiamsi pessimum exhibeant effectum, de salutari vi eorum non dubitant, quum spes quidem maneat, alio tempore ea invare posse, partim vero auctoritatem suam perderent, si ab obsoleto et usitato more suo recederent, vel adeo in casibus, qui ipsis vere ancipites videantur, sua sponte ad medicum peritum tempestive consulendum suaderent. Caeterum hic quoque muniti sunt vulgari praeiudicio, praesertim si vel sacerdotis praefationes precationesque salutis nihil iuverint.

Quum mihi auctoritate viri cuiusdam gravissimi Calauriae (nam vir ditissimus huius opidi erat et archon) occasio data esset, ut in puerperio filiae eius sedecim annos natae et ex anno in matrimonium ductae adessem, exque parte obstetricum Graecarum agendi rationem in partu normali meis oculis observarem, non ab re fore puto, si hic in fine illius decursum tractationemque, quae tamen non toto ambitu locum habuit, breviter exposuero. Femina iuvenis subfusca statura erat media, forma-

tionem corporis normali, natura fervida, et tam eximia pulchritudine, ut quivis Paris lubens ei pretium addixisset. Per tempus graviditatis eius ego, quantum potueram, omnes tentationes conatusque turbantes, ut venae sectionem etc., arcere studueram, et eventus erat, ut praegnans pulchra usque ad primum partus prodromum, si procedente graviditate orientes incommoditates exceperimus, semper optime se habuisset. Iam dolores partum praesagentes apparuerant, quum ego, die XIX m. Nov. a. MDCCCXXXII, hora II post meridiem, intravi cubiculum, ubi parturiens inter duas fenestras apertas, quas ego statim clausi, iam in lecto iacebat, ad cuius latera duae mulieres ed instar sagarum adstabant, quae impatienter expectare videbantur temporis momentum, ubi nugarum suarum initium facere possent. Praeparationes earum ad partum, aptiores ad movendum risum, quam fiduciam, parturiens, praeterquam quod fenestras aperiri siverat, meo rogatu impediverat, quominus ante adventum meum initium caperent. Explorata parturiente pronuntiavi, partum iam procedere; nam collum uteri iam prorsus extensum erat, et dolores usque vehementiores fiebant et brevioribus temporis spatiis redibant. Statim altera obstetricum maxime sedula cratem a foco sumptam in modum sedilis parabat, obtegens eam nonnullis vetustis laciniiis panni purpurei inspergensque ei tria allii putaminis frustula triaque salis grana, dum altera fascias, quibus per progredientem partum venter constringeretur contractisque urgeretur, in ordi-

nem redigebat, tum cruces adversus portas et fenestras faciebat, in cuiusque serae aperturam, qua clavis immittitur, spuebat, et in caminum formulas magicas, quae intelligi non poterant, immurmurabat. Quibus factis, una omnes canes et puellas domo expulerunt. Deinde utrumque parturientis brachium comprehenderunt, ut cum ea per dolorum praeparantium tempus in cubiculo ultro citroque currerent. Sed quam patienter reliquas praeparationes fieri siveram, tam fortiter his exercitiis restiti, et, quantum fieri potuit, cubili in statum magis idoneum reducto, parturientem docui, quomodo in eo per dolores, qui iam paene summum fastigium attingerant, gerere se deberet. Quod peccatum inexcusabile in receptam agendi rationem obstetricum effecit, ut partus exitum infelicem mihi vaticinarentur. Ego placare studui has duas Sibyllas et interrogavi, quem situm infantem habere crederent. Verum responsa earum non minus obscura erant, quam illa Pythiae Delphicae, ex quibus id solum divinare potui, infantem esse puellam, quia in sinistro latere iaceret (76).

-
- 76) Quae sententia me admonuit veteris opinionis, cuius erat ipse Hippocrates, semen virile ex dextero testiculo in dexteram uteri partem pervenire et pueros creare, puellas contra nasci sinistro testiculi semine, quod in sinistram uteri partem proficiat (Aphorism. V. 48).

Dolores usque crescebant et postremum aquae prosiluerunt. Iam denuo mulieres illae quasi vi parientem attingere studebant, quoniam moratio in negotio pariendi orta erat, ut premendis inguinibus infantem, ut opinabantur, promoverent. Iterum explorans per hanc pausam caput infantis primo situ normali reperi. Vix restiteram conaminibus mulierum importunarum, et quum postremum, dimidia hora post, ubi dolores denuo oriebantur, adeo non permitterem, ut parturientem in sede, quam ei paraverant, collocarent, sedentemque una cum sede ad infantem celerius quasi excutiendum tunderent, furibundae, collectis rebus suis, domum reliquerunt, mihi soli, id quod magnopere mirabar, parturientem permittentes. Haec initio quidem ea re quodammodo commota est, contigit tamen mihi gravioribus admonitionibus, quibus suas adiecerunt prudens pater et maritus, ut eam tranquillam redderem, mihiq[ue] moderatio reliqui negotii pariendi committeretur. Quinque fere etiam horis praeterlapsis, versus primam post mediam noctem, non multa a me praestita opera totum puerperium, laetum et matri et puero nato, finitum est. Perinde tempus puerperium sequens prorsus normali modo decurrit, et rusticitatem obstetricum, quae me gravissimo partus momento tam indigna ratione deseruerant, ultus sum rogando, ut omnis aditus ad puerperam iis praecluderetur.

Ex statu artis medicae hic descripto omnino et ex conditione magnae partis eorum, qui

eam exercent, facile intelligitur, quantum adhuc a reipublicae administratoribus in commodum generis humani patientis praestitum sit. Propter breve tempus et angustas res sane quidem fieri non potuit, ut Graecia alias respublicas eruditae aequipararet; sed si reputaveris, novissimis annis in aliis reipublicae administrationis partibus, velut in iurisdictione, in re scholastica et ecclesiastica, in re vectigalium et militari, in re disciplinae publicae etc., eam adhibitam esse diligentiam, quam res adhiberi siverunt, et ex institutis, edictis, deferendis muneribus, etiamsi saepe vero consilio non responderint, saltem curam eluxisse, quam summi moderatores in his rebus collocaverunt, animo comprehendi non poterit, qui factum sit, ut omnes abusus abominandi, qui cum ista artis medicae exercendae ratione in Graecia locum habent et inde ab antiquis temporibus habuerunt, non tantum prorsus non respicerentur, sed adeo consiliis singulorum medicorum peregrinorum, qui diutius commorati in ea terra profecto omnia recte aestimare didicerant, non auscultaretur ad compescendas has vesanas actiones, et ita conservatio vitae aliquot millium hominum quotannis negligeretur. Si maior simplicitas morum et minus familiaris usus libidinum cultioris Europae earumque rariores sequelae prioribus temporibus talem curam minus necessariam reddiderant, si ve a rudi Turcarum dominatione expectari non potuerat, ut quidquam ad hominum salutem iuvandam fieret, in contrarium mutatae res con-

ditionesque eo magis postulabant, ut maxima hic diligentia adhiberetur.

Quae facta sunt, constabant in condendis nonnullis parum perfectis institutis ad recipiendos homines venientes ex regionibus morbo contagioso infectis, nonnullis nosocomiis militaribus et civilibus, quae fini suo minime respondebant, in constituendis novem medicis militaribus, duobus civilibus et in breve tempus etiam duobus marinis, ac postremum pharmacopola direttore pharmacopolii centralis, quod dicebatur, instituti anno MDCCCXXIX et MDCCCXXXIII etiam exstantis.

Calanriae et Meti iam anno MDCCCXXIX non multo post adventum Capodistriae praesidis prima praescripta de spectanda valetudine effectum habuerant, quae tamen non diu efficacia manebant, quum iam dimidio post anno institutum explorandae valetudini his locis sublatum sit. Quam indulgenter vero per breve hoc tempus actum sit, ex eo apparet, quod posteriore loco pulchra Francogalla, quae miliarium Italicum ab aedificio spectandae valetudini exstructo in oppido habitabat, fere quotidie per officiosum custodem in aliquot horas illuc ad viros, quibus tempus tereret, ducebatur.

Primum autem verum institutum ad explorandam valetudinem anno demum MDCCCXXIX locum habuit Aeginae, praecipue tam navigiis Athenis et ab Euboea venientibus, quam homi-

nibus. Tempus explorandae sanitatis hic raro bis vicens quaternas horas excessit. Sed ut vel hoc incommodum evitarent, plerumque homines et naves ex his locis et regionibus vicinis venientes primum appulerunt Salaminj, ubi syngraphorum suorum aliarumque chartarum fidem testimonio adiecto firmari iusserunt; id quod ad evitandum illud suffecit. Aedificium ad recipiendos peregrinos ibi exstructum fere prorsus non usurpatum esset, nisi interdum homines, qui peccata ad rempublicam vel disciplinam publicam spectantia commiserant, in eo inclusi essent. Plerumque tamen hi quoque brevi viam rationemque auferendi invenerunt.

Postea, eodem vero etiam anno, Syros quoque et Hydrea et Tipareus, tres insulae principales mercaturae Graecae, perinde propria ad eandem rem constituta aedificia. acceperunt, et edictum anno MDCCCXXX promulgatum imperavit, ut omnes naves, quae ex terris Turcicis venissent, in uno horum locorum ob suspectam valetudinem morarentur; unde tamen bellicae naves exceptae erant. Quisque trium horum locorum praeter sanitatis spectatorem (*ὕγιονόμος*) nonnullos scribas accepit, qui omnes una cum binis custodibus totum sanitatis curandae collegium effecerunt. Attamen milites disciplinae publicae adscripti re postulante opem praestare debebant. Syros, centrum commercii Archipelagi et per Archipelagum, plurimo commertui exposita, omnium minimum imperfecta ordinata erat, et eius ipsius intererat, ut cautio-

nem adhiberet, quum commercio per Constantinopolin, Smyrnam et Alexandriam ipsissimas Turcarum terras attingeret.

Alia loca, minus exposita contactui possessionum Turcicarum, tantum sanitatis tuendae collegia, non adhibita accuratiore institutione, acceperunt, quae collegia viatorum terra marive advenientium valetudinis statum diligenter observarent. Aliquis capitano, qui dicitur, id est, homo, qui alicui navigio, cuiuscunque generis est, fortasse tantum latronum gregis, praefuit, ideoque etiam tibialia gestat, primum eiusmodi collegii et saepe solum membrum erat, et eius prudentiae atque honestati non modo executio praescriptorum vel per se imperfectorum, sed saepe etiam quodammodo multorum millium vitae incolumitas commissa erat. Multos hic locum habuisse abusum, quum Graeci tam facile pecunia corrumpantur, res est nulli dubitationi obnoxia.

Naupliae, quod illo tempore Graeciae caput erat, tantum in aliquod tempus aedificium parvum et devium hominibus ob suspectam valetudinem morantibus concessum est, quum anno MDCCCXXVIII post discessum copiarum Aegyptiacarum ex Peloponneso pestis, ut tum dicebatur, coniunctionem cum terra interiore solvere cogeret. Quum vero apparuisset, istam pestem non aliam esse, quam febrem intermittentem perniciosam, quae in Graecia frequentissima est, mora, quae peregrinantibus imponebatur, rursus sublata est.

Tempus morationis nusquam certam habens normam saepe tantum definiebatur, prout navis ex hoc vel illo loco venerat, non tamen respecta valetudine nautarum, et nunquam viginti dierum spatium excessit Constantinopoli, Smyrna, Alexandria, ex Barbaria terra venientibus, aliunde autem advectis deni senive et saepe adeo bini tantum dies praescribebantur. Severitas in observandis omnibus praescriptis non magis exercebatur, quam commeatus terra marique, evitandis locis, ubi valetudo explorabatur, prorsus interclusus erat. Visitationes sive explorationes medicae navium vel hominum, qui propter suspectam valetudinem asservabantur, nunquam locum habuerunt, sicut omnino nusquam proprie constitutus sanitati curandae medicus erat, certe nusquam conspiciebatur. Sufficiebat, finem temporis ex arbitrio praestituti expectasse; quo facto peregrinantes valetudinarium relinquebant, nautae navem, nec magis merces unquam ulteriori examini subiiciebantur. Omnino tantum, quae ad tuendum sanitatis statum in Graecia etiam fieri possint, quodammodo significarunt omnia illa instituta et praescripta, quae saepe commeatum quidem ex alienis locis difficiliorem reddebant, sed communicationem propagationemque morborum contagiosorum non impediabant, quum tempus explorandae valetudinis nimis ex singulorum hominum arbitrio aliisque rebus indignis penderet. Extremis temporibus fere omnia eiusmodi instituta tantum fini politico inserviebant ad impediendum commeatum inter loca, ubi diversae

opiniones valebant, et iam tantummodo quasi cogitationum opinionumve tentamenta alicuius momenti erant.

Quod ad nosocomia in Graecia attinet, Athenis, Messalonghi, Methanae per novissimum bellum liberatorem in breve tempus constituta erant militaria, quae tamdiu exstabant, quamdiu milites severioris disciplinae ibi versabantur. Durantia tamen nosocomia militaria prima anno demum MDCCCXXVIII recens reformatis copiis regularibus Naupliae et Patris condita sunt, quorum utrique peculiaris medicus additus est. Illud Naupliense centenis vicens quinque vel centenis quinquagenis, hoc Patrense sexagenis vel septuagenis quinque aegrotis destinatum est. Utrumque ex sola administratione militari pendet, et medici in tractandis aegrotis et in omnibus, quae ad ipsos pertinent, ex suo arbitrio agunt. Etiam interna procuratio nosocomiorum commissa est medicis, qui de ea solis administratoribus postulandis rationem reddere debent. Stipendium medicis caeterisque hominibus munere ibi fungentibus, sicut medicamenta, lintea, lecti, ab ipsis administratoribus praebebatur. Victus quotidianus aegrotorum, lignum, oleum etc. initio detracta parte mercedis quotidianae militum morbo affectorum (quinarum denarum pararum vel secundum nostram monetam ternarum denarum copecarum et dimidia) parabantur, post, inde ex anno MDCCCXXXI, his totum stipendium (certe Naupliae), ducibus militum, in nosocomium latie, dimidium in eam rem sub-

trahebatur. Panis solus ex pistrina militari gratis praebebatur. Caeterum interna victus aegrotorum administratio ex solo pendet medico, qui ita simul oeconomi partes sustinet, quamvis ea de re nihil praescriptum sit.

Civile nosocomium Naupliae iam ex anno MDCCCXXVII exstat sustentaturque parte vegetalium, quae ibidem solvuntur. Medicus, qui simul pharmacopoeus et oeconomus est, libere agit neque ulli moderatori obnoxius est. Aedificium ei rei destinatum, quum anno MDCCCXXIX refectum et ex parte recens factum esset, circiter triginta comprehendebat lectos, in quos tantum pauperes et opis egeni reciperentur. Atamen hoc nosocomium extremo anno MDCCCXXXII copiis Francogallicis, qui Naupliam occupaverant, concessum est, quum aut nulli iam nomina darent aegroti, aut sustentandi eius fontes exaruisissent aliudve reperissent effluvium. Oppidanum nosocomium Syri, quod civium impensis, specie in eundem finem beneficium, sustentatur eademque est magnitudine, nulla neque pecuniaria neque ulla alia ratione caeteris praestat.

Militares ex nova copiarum regularium constitutione sex medici apud sex cohortes peditum et unus apud duas turmas equitum ordinati esse debebant; qui tamen numerus nunquam integer erat. Quamquam praescripta militaria Francogallica tamquam norma in conformanda re militari accepta erant, tamen medici

officia sua apud cohortes ad res et ad voluntatem suam temperabant. Ex parte obnoxii erant curatoribus rei militaris, et ex anno MDCCCXXIX usque ad MDCCCXXXI medico superioris ordinis. Constitutio eorum initio ex nulla regula pendebat; unde interdum etiam accidit, ut non omnes maxime idonei essent. Curante tamen superioris ordinis medico postea, antequam munus in aliquem deferretur, explorare studebant, quam idoneus hic illi esset; id quod certe tamdiu fiebat, quam medicus superioris ordinis munere suo fungebatur. Quum autem ordinatus erat, agendi ratio cuiusque medici cohortalis fere tota ex eius intelligentia pendebat; et summi rerum administratores iam nunquam dignitatem eius respicere solebant, modo quotidie castra sua inspiceret, nonnullas formulas medicas conscriberet et gravioribus morbis laborantes Naupliam vel Patras in nosocomium mitteret. Ita minus idonei perinde locum suum supplebant, ut eruditiores parum habebant incitamenti; unde hi posteriores saepe brevi tempore interiecto rursus munere suo abdicabant. Quodsi apud milites severioris disciplinae eiusmodi lentitudo valebat, maior etiam locum habebat apud laxioris, ubi plerumque in homines prorsus imperitos medici munus deferiebatur. Interdum vero etiam tantummodo a praefectis variarum catervarum in nomenclatura enumerabantur, ut illi mercedem his destinatum in suum marsupium conferrent.

Classi iam ex anno MDCCCXXVII unus

erat medicus, qui munus obibat in Hellade, praeclara navi bellica in America aedificata, quae ab Hydreotis anno MDCCCXXXII tam indigno modo in sublime disiecta est. Anno MDCCCXXVIII adeo alter medicus in Spezia celoce constitutus est. Verumtamen uterque eorum (prior Germanus erat, alter Francogallus) iam in fine anni MDCCCXXVIII munus abdicavit. Ad quod faciendum eos permovit eximia negligentia, qua stipendium, quod probe meruerant, iis solvebatur, quamvis inter eos caeterosque medicos nulla intercederet communio, nullisque administratoribus rationem reddere deberent, sed prorsus ex se ipsis penderent. Deinceps hic illic in breve tempus Graeci medici munera accipiebant, licet ea de re nihil certi constitutum esset. Nosocomium maritimum nondum existerat.

Medicamentorum copiam necessariam tam nosocomiis, quam medicorum cohortalium usui prioribus temporibus societates Philhellenicae, quae in variis terris ortae erant, suppeditabant; nominatim spectabiles erant missiones ex Anglia. Anno MDCCCXXIX ex paucis reliquiis illorum medicamentorum pharmacopolium centrale, quod dicebatur, recens conditum primam originem cepit, quod pharmacopolium novo medicamentorum apparatu aliisque rebus necessariis instructum est et pharmacopolam Germanum (77) ac-

77) Mahnium, virum maxime industrium et promptum et in arte sua optime institutum ac versatum. Is anno

cepit directorem, qui etiam quasi toti rei pharmacaceuticae in Graecia praeesset. Quod etiam nunc hoc pharmacopolium centrale exstat, id debetur soli circumspectioni et communis salutis studio directoris, qui illud annis MDCCCXXXI et MDCCCXXXII suo sumptu sustentavit; ut vero remunerationem impensarum suarum, iure sibi debitam, a reipublicae curatoribus acciperet, efficere non potuit.

Quae respectu medicinae forensis disciplinamque publicam spectantis in Graecia instituta fuerunt, quique progressus ibi facti et quae a rerum administris praestita sunt, ea omnia breviter comprehendere possumus vocabulo nihil.

MDCCCXXX felicissimo successu suis impensis varias aquas artificiose medicatas paravit, quarum magnam copiam classi Russicae et Anglicae atque etiam Francogallicae vendidit.
